

Zámezí

#6-7
/ 2020

časopis Literární dílny při Škole zotavení

LITERATURA

Speciální příloha:
Encyklopedie Chaosu

RAJÓN

O genderu a identitě
s Jiřím Procházkou

PRŮZORY

O identitách s antropoložkou
Markétou Zandlovou

KONTEXT

Red Tweny &
The Dreadful Pencil

TÉMA

IDENTITA

Zámezí #6-7

časopis Literární dílny při Škole zotavení

Editorial

Možná jste si také kladli otázku, kdo jsem.

Já, Jan Jiří Novák, nebo ještě někdo další, jiný? Ale každá odpověď vede jen k dalším otázkám. Téma identity je tak složité, že jsme ho museli zpracovat jako dvojčíslo. Ale ani to nestačilo. Na spoustu otázek jsme nezvládli odpovědět, spoustu jsme si nezvládli ani položit. A tak je to se vším. Stalo se například, že můj téměř jmenovec, spisovatel Jan Novák, napsal jakousi ambiciózní knihu o spisovateli Milanu Kunderovi. A mně volají lidé a ptají se, co tím sleduju a co si dokazuju. Já ale nic nesleduju a nic si nedokazuju. To jsou aktivity, nad kterými už jsem dávno zlomil hůl.

Ne že bychom v naší revue neměli ambice. Hezky to podle mého ukazuje Encyklopedie chaosu, která je exkluzivní přílohou našeho identitárního dvojčísla. Sáhli jsme si až na dno, abychom pro vás tento kvalitní obsah, který zahřeje i poučí, připravili v pravý čas. A samozřejmě i zbytek časopisu. Já na to nevypadám, ale myslím si, že by na sebe lidé měli být hodní. Ne, nevím, jak to souvisí s identitou. Ono je to s tou identitou právě hodně složité. Naštěstí ale máte nás. A my jsme rádi, že máme vás.

Inspirativní čtení vám přeje

Jan Jiří Novák

Rajón

Tereza Lehečka

Rozhovor s Jiřím Procházkou, poradenským psychologem, manželským a rodinným poradcem, psychoterapeutem a členem výkonné rady Platformy pro rovnost, uznání a diverzitu (PROUD).

T: Dobrý den, Jiří, v létě vyjde další číslo časopisu Zamezí, jehož redakci tvoří lidé se zkušeností s duševním onemocněním. Tématem aktuálního čísla je „identita“. Můžete nám na úvod povědět, co pro vás identita znamená?

Mě jako první napadne, že obecně je to tak komplexní a virtuální koncept, že si vzpomenu na zenový buddhismus podporující nás v tom, abychom na nějakou identitu zapomněli. Abychom si nic nadrželi, jako třeba nějakou stálou představu o sobě, kterou bychom zakládali na nějakých stálých věcech. Uvědomit si pomíjivost věcí, jejich plynutí, a nelpět na nich je důležité, ale zároveň potřebujeme něco, čeho se chytit, jak si vytváříme představu a příběh o sobě, jak se k sobě a druhým vztahujeme. Součástí naší identity může být mnoho věcí a je důležité si uvědomit, že je to na nás, co do ní zahrnujeme. Obecně hlavně v naší společnosti bývá primární naše pohlaví, respektive gender. Uvádí se, že to je něco, čeho si na druhém všimneme ještě i milisekundu dřív než rasy nebo etnika. A dále to může být věk, naše povolání apod. A tyhle všechny aspekty se prolínají a navzájem spolu souvisí. Pro mě je důležité vidět v tom nějaký proces a vlastní autonomii, právo na sebeurčení. Albert Camus jednou popsal peklo jako místo, kde je identita jedince navždy stanovena a vyjádřena v osobních znameních... Takže peklo podle Camuse je místo, kde člověk nemůže vyjádřit sám sebe, jeho totožnost je nezměnitelná, je klasifikována – jednou provždy. Jako terapeut se snažím lidem z takového pekla pomoci. Ať už na osobní individuální rovině, nebo celospolečenské. Nikdo nemá právo nás definovat.

Foto: Petr Müller

T: Rozlišujeme pohlaví od genderové identity, mohli byste našim čtenářům vysvětlit, v čem se tyto dva koncepty liší a proč je důležité je nezaměňovat?

Je trefné i pohlaví označit za koncept, protože neexistuje samo o sobě. Ostatně ten koncept se ještě tak před dvěma sty lety lišil od toho našeho binárního. Muži a ženy byli vnímáni jako jedno pohlaví se stejným anatomickým základem, jen s přívlaskem ženský či mužský. Snad jen že ženské pohlaví bylo vnímáno jako ne dost dobré mužské. Následný nový koncept měl tuto hierarchii ještě prohloubit. Pohlaví je tedy určeno dané osobě na základě biologických rysů jako anatomie, hormony a chromozomy. Následně pak používáme toto označení jako základní identifikátor lidí v podobě „úředního pohlaví“. Tedy prakticky všude po nás v různých formulářích a registracích chtějí, abychom se takto definovali, i když to není nijak relevantní (a rozhodně nejde o naše genitálie). Proto pak „pohlaví“ vnímáme jako samozřejmost, něco přirozeného, fatálního, zásadního.

Gender (což by se dalo přeložit jako rod) pak odkazuje právě na to, že většinou vůbec nejde o genitálie či anatomii jako takovou, ale naše představy o ženách a mužích (či jiných genderech). Jednak jde o to, jak se sami identifikujeme, tedy o genderovou identitu (a někteří lidé se nemusí cítit tak, jak jim bylo určeno úředně, někteří se výjimečně ani nemusí zbožnit v rámci binárního konceptu naší kultury). A jednak jde o to, co si pod pojmem muž a žena představíme, co očekáváme, jaká je hegemonní představa o „správném“ muži či ženě, jaké normy v dané společnosti v dané době převládají, jaké specifické zkušenosti muži a ženy (případně jiné gendery) v dané společnosti jsou. Je jednoduché vzpomenout si, že být ženou v České republice roku 2020 je něco jiného, než být ženou třeba v 50. letech v USA. A také různé společnosti měly a mají i jiné koncepty, než jsou jen muž a žena – např. Two Spirits, lidé dvojího ducha, mezi původními obyvateli a obyvatelkami Severní Ameriky.

T: V jednom rozhovoru na internetu zmiňujete, že „dnes rozlišujeme přes 40 variant pohlaví“. O jaká pohlaví se jedná a není v tom pak trochu zmatek?

Odkazuje to právě k tomu, že i biologické pohlaví je koncept a záleží na tom, jak husté síto zvolíme. Vzhledem k tomu, že pohlaví se skládá z různých faktorů, jak jsem uvedl na začátku, výjimečně se může stát, že nejsou všechny v takovém souladu, aby vytvořily binární pohlaví, jak jsme zvyklí. Nejvíc je to patrné u intersex lidí, jejichž pohlaví, respektive úřední pohlaví, jednoznačně určit nelze. Např. chromozomy sice daný člověk může mít XY, ale z různých důvodů se nemusí vyvíjet anatomicky jako muž, ale jako žena, byť s tím, že se ani jako žena nevyvine úplně konvenčně. Podle čeho pak určíme biologické pohlaví? Ten údaj tedy popisuje zkušenost, že se můžeme setkat až se 40 různými variacemi chromozomů, hormonů a vnitřních a vnějších pohlavních orgánů, které nelze jednoduše zařadit do jedné ze dvou škatulek. Nejde tedy o to, mít 40 pohlaví nebo identit, ale respektovat, že někdo tomu konceptu neodpovídá, a pokud ho daný stav zdravotně neohrožuje, což většinou ne, nejde dané osobě určovat po narození identitu, pohlaví, a podle toho ho nutit třeba do různých operací, ke kterým jako nezletilý sám nemůže dát souhlas. Byť je to výjimečná situace, obrazně řečeno se intersex dětí rodí stejně jako dětí ryšavých. A právě ty operace, které jsou dnes velmi kritizovány, nebyly prováděny ze zdravotních důvodů, ale proto, aby ve společnosti nebyl „zmatek“.

T: Jak je možné, že i „pohlaví“ je koncept, o kterém se můžeme svobodně rozhodovat? Co na to primární biologické znaky, chromozomy, hormony...?

O pohlaví skutečně rozhodujeme, ale ne svobodně. O našem pohlaví doslova rozhodne po narození lékař či lékařka podle určitých anatomických znaků. Ten proces rozhodování je většinou automatický a nijak si toho nepovšimneme. Ale nejvíc o něm svědčí právě situace intersex lidí. Např. před nějakým časem převládala jiná vodítka pro určení daného dítěte jako ženy nebo muže, než je tomu nyní, byť anatomicky by šlo o stejné dítě. A ta vodítka jsou sexistická. Konkrétně nejde třeba odlišit, zda dané dítě má klitoris, nebo penis, protože základem to jsou stejné orgány. Určovalo se to tak např. podle velikosti. Dle představy by muž měl mít penis a ten by měl být „dostatečně“ veliký (nejen aby umožnil vaginální penetraci, ale prostě tak...) a doslova vodítkem bylo, aby mohl močit ve stoje. Pokud délka nebyla shledána jako dostatečná

pro muže, určilo se pohlaví dítěte jako ženské. Ale jestliže na penis byl orgán shledán jako malý, na klitoris zase panují jiná konvenční očekávání a genitál mohl být vnímán jako „příliš“ velký a musel být operativně upraven. Vodítkem tak ani není zachování sexuálního zdraví dané osoby, tedy citlivosti genitálu, která operacemi naopak mohla být závažně ohrožena. Jiným případem pak může být žena, která až v dospělosti zjistí, že nemůže mít děti, protože nemá vyvinutou dělohu a třeba má právě chromozomy XY, nebo má jiné hladiny hormonů anebo citlivost na ně. To se např. stalo sportovkyni jménem Caster Semenya, které najednou sportovní svaz určil, že podle tabulek není ženou, a ona vlastně nemůže závodit ani za ženy, ani za muže. Její „pohlaví“ je pak předmětem debat v médiích a rozhodování různých sportovních institucí...

T: Od transsexuality k transgenderu – v čem je tento jazykový posun významný?

Je to podobný posun jako od homosexuality ke gay a lesbické identitě. (Nebo od negra, přes černocho po Afroameričana.) Ten posun spočívá v odklonu od medicínského diskurzu (a s ním spojené patologizace a stigmatizace) k právu na sebeurčení. Ostatně aktuálně byla „transsexualita“ v Mezinárodní klasifikaci nemocí (Světová zdravotnická organizace) vyjmuta z duševních poruch a nově se v rámci části o sexuálním zdraví mluví o genderovém nesouladu. Je tedy vnímána spíš jako identita než jako nemoc. Transgender a nebinární identitu tedy můžeme vnímat jako takový zastřešující pojem a transsexualitu víc jako medicínskou diagnózu, kterou je třeba v ČR získat, aby daná osoba mohla dojít k úřední změně pohlaví.

T: Myslíte si, že identita je fluidní, dynamická, může se měnit v čase?

Obecně taková identita je, byť je to pořád spor, co nás vlastně tvoří, jaká stálost v nás je, zda vůbec nějaká. Žijeme v normativní společnosti, kde se lehce může stát, že pro sebe obtížně hledáme dostatečnou pestrost a vzory, se kterými se identifikovat. Pojmenování pak může přinést právě nějakou pevnou půdu pod nohama, abychom se mohli cítit „normálně“. Pojmenování ve smyslu nějaké identity, škatulky či nálepky (jako např. gay, transgender, asexuál). Zároveň pak tuto

škatulku můžeme opustit, až ji přestaneme potřebovat, a přijmout jinou, anebo žádnou. Někdo se tedy může nejdříve identifikovat jako heterosexuální muž, pak jako bisexuální a později v životě jako gay. Nebo někdo se může identifikovat jako heterosexuální žena, pak jako lesbická žena a pak jako bisexuální, nebo pansexuální. Někdo se může vnímat jako gay muž a pak se ztotožní s identitou trans ženy. A někdo tuhle fluiditu může zažívat od začátku a ohledně genderu se nezažívá jako muž nebo žena vůbec, nebo měnlivě, nebo se to u daného člověka prolíná.

T: Můžete nám popsat hlavní aktivity spolku Proud? V čem narazíte na legislativní překážky pro transgender osoby?

PROUD usiluje o genderovou rovnost, podporuje společnost, kde gender a sexuální orientace nebudou určující. Letos proběhne devátý roční udílení cen bePROUD za největší počín v rámci LGBT+ tematiky, mediální cena a cena za celoživotní přínos v této oblasti. Do loňského roku jsme pořádali debaty podPROUDem a stále se zaměřujeme i na vzdělávání laické i odborné veřejnosti. Podporujeme také rodičovství a rodiny LGBT+ lidí. Díky Jolaně Novotné se kdysi otevřelo téma LGBT+ seniorů a senierek, které je stále důležité a přebírají ho i jiné organizace. Na transgender a nebinární lidi se zaměřuje Trans*parent. Hlavním legislativním problémem je podmínka sterilizace pro získání úředního pohlaví. Navíc někteří lidé takové operace ani podstoupit nemohou, nebo prostě nechťejí (např. pro trans muže nemusí být zásadní vynětí dělohy, ze zdravotního hlediska operace nehraje roli, nebo spíš může být pro zdraví ohrožující). Dalším problémem je nutnost se rozvést (případně ukončit registrované partnerství).

T: Setkáváte se jako psycholog/psychoterapeut/poradce s transgender osobami, které mají duševní potíže? Pokud ano, jak takové potíže vypadají a jakých témat se týkají?

Nějaké duševní potíže jsou i u trans lidí běžné. Je to podobné jako, především v minulosti, u neheterosexuálních lidí – ty potíže nejsou primárně způsobeny samotnou identitou, ale stresem, kterému jsou jako menšina vystaveni, reakcemi okolí a normativitou (hetero- a cismatovitou – tedy převládajícím postojem, že přirozená a žádoucí je heterosexuality a cismatovitá identita, kdy určené

pohlaví a vlastní identita jsou stejné, a také představa, jak má „správně“ vypadat ženské a mužské tělo). Trans lidé tak řeší vztah ke svému tělu, mohou zažívat v různé míře tělesnou dysforii, tedy neztotožňují se se svým tělem, ale nejvíc stresující je nepřijetí okolí, neuznání jejich identity, které zažívají jako fatální. Mohou pak zažívat úzkosti, sociální fobie, poruchy příjmu potravy, deprese, sebepoškozování nebo mají myšlenky na to se zabít. Uvádí se, že u trans dětí je to skoro až polovina, která se pokusí vzít si život. Smutné je, že duševní potíže ale mohou souviset i s necitlivým jednáním a despektem, který někdy zažívají i po vyhledání odborné pomoci. I odbornice a odborníci mají zažitá normativní stereotypy a předsudky a mají představu, že musí paternalisticky chránit lidi (především děti), kteří podle nich mohou být „zmatení“, a odrazují je od uznání jejich identity. Přitom to jsou trans lidé a děti, kdo jsou ohroženi. A to nemluvím o diskriminaci, verbálních a fyzických útocích, kterým čelí. Přitom z mé zkušenosti to jsou často inteligentní, zajímaví, tvořiví a inspirativní lidé, kteří nacházejí odvahu jít si za svým sebeurčením.

T: Myslíte si, že je v ČR dostatečně rozvinutá péče o duševní zdraví pro transgender osoby? Pokud ne, jaké služby/programy chybí? (Dokáží si představit, že psychiatrie si tento fenomén rovná do škatulky „poruchy pohlavní identity“...)

U nás jsme obecně pomyslně mezi tzv. Východem a Západem. Trans lidé tedy mají možnost změnit svou úřední a sociální identitu a mají určitý přístup k medicínské péči. Na druhou stranu jim ten medicínský přístup u nás nemá co nabídnout (a tedy neumožní dosáhnout úřední tranzice), pokud se vůči jeho očekávání nějak odlišují. Česká sexuologie dokonce možná až v poslední době začíná nějak odlišovat pojem „pohlaví“ a „gender“. Dosud se i ze zahraničních textů, doporučených postupů apod. jak slovo pohlaví (angl. „sex“), tak slovo gender překládaly oba jako „pohlaví“. Tím se úplně ztratil ten ve světě uznávaný koncept a přístup odlišující biologické charakteristiky od těch psychologických a sociálních. Vypadá to pak, jako by u dané osoby nešlo o identitu, ale o její genitálie (pohlaví). Navíc v Diagnostickém a statistickém manuálu (americká obdoba výše zmíněné MKN) ani „transsexualita“ jako pojem již dlouho nefiguruje a píše se v něm o „genderové dysforii“, tedy nesouladu). Proto u nás téma genderové identity řeší sexuologie a nabízí

diagnostiku (přestože diagnostikovat někomu identitu, podobně jako sexuální a romantickou orientaci, prostě nejde, neexistuje standardizovaný soubor metod a každý sexuolog a sexuoložka si diagnostiku může upravit podle svých představ, a někdy tedy i předsudků). Tedy lékařská péče je díky pojištění lidem zajištěna (byť je otázkou, proč hormony řeší sexuolog a ne endokrinolog apod.), ale chybí důvěryhodné poradenství a psychoterapie.

T: A nakonec, k jaké identitě se momentálně hlásíte, v jaké identitě se cítíte nejlépe?

Já jsem vyrůstal jako heterosexuální muž, tak se normativně očekávalo. Ale to nefungovalo a ve vztazích s lidmi a mnou samotným něco neladilo. Ve spojitosti s tím, že neplním společenská genderová očekávání kladená na muže (např. mám dlouhé vlasy, orientuji se spíš na péči než na výkon apod.), se ten nesoulad ještě zhoršoval. Když jsem se v dospělosti rozhodoval, jak to s identitou mám, nakonec jsem se rozhodl pro kategorii gay, hlavně proto, že mi začaly fungovat lépe vztahy s muži a lidmi obecně, mohl jsem být víc sám sebou. Nicméně záhy mi ta škatulka přestala vyhovovat a spíš jsem se označoval obecně jako „neheterosexuální“, abych se vymanil z nějaké normativity. A doteď mi vyhovuje se spíš popsat než nějak označit. A tak trochu s vtipem a nadsázkou říkám, že mě eroticky a romanticky přitahují muži, bez ohledu na pohlaví :) Tedy pro mě osobně je gender, a to mužský, důležitý, ale ne to, zda jde o trans či cis muže. Možná se jednou posunu i ke vztahům s nebinárními lidmi, nevím. A kdo ví, třeba moje identita, že jsem muž, je taky nějaký zvyk. Postava Bolka Polívky v Pelíšcích říká, že mu v dané statistické anketě vyšlo, že je žena. Možná jsem bigenderový, ale spíš je to o tom, že psychologické dotazníky ohledně mužské a ženské identity jsou založeny na kulturních stereotypech. Takže jsem prostě jedna z verzí mužskosti, takový muž, jaký jsem. A snažím se v životě, třeba i s obtížemi, poznávat a využít svůj vlastní osobní potenciál navzdory tomu, co společnost od člověka identifikujícího se jako muž očekává a co mu předepisuje.

Děkujeme vám za rozhovor!

.....

Kontext

*Umělci jsou dinosauri,
kteří nikdy nevymřeli*

ROZHOVOR **TOMÁŠE VAŇKA S UMĚLCEM THE DREADFUL PENCIL**

E-mailový rozhovor s britským umělcem, kterého jsem objevil před časem na internetu. Jeho tíživé vize světa a jeho nelehký osud se po desetiletí vzájemně ovlivňovaly, až z nich nakonec vzniklo něco velmi trpkého a svým způsobem i raritního. Ať už si o takové, běžnému člověku nepředstavitelné, míře utrpení myslíme, co chceme, určitě má právo se naplno projevit ještě dříve, než by byla případně nějak léčena nebo jinak rozporována.

TV: Titulek rozhovoru jsem si vypůjčil z naší e-mailové komunikace, věčně zvědavý čtenář tedy na něj nenalezne v rozhovoru žádný odkaz. Ale zbytku by se mělo dát přinejmenším rozumět. Mohl bys nám říct pár slov o sobě?

DP: Je mi 46 a seriózně se věnuju malbě a kresbě od 16 let. Párkrát jsem si za ty roky dal od umění pauzu, ale všechna svá nejlepší díla jsem vytvořil až jako čtyřicátník. Narodil jsem se ve Spojeném království a i teď tady žiju.

TV: Ve své galerii máš spoustu obrazů a dalo by se také říct: velmi rozdílných obrazů. Ty figurativní většinou představují humanoidní postavy, zvláštěně „otevřené“, buď záměrně z jejich vlastní vůle, nebo v důsledku smrtelného boje s jinými. Někoho požívají nebo útočí na hranice bytostí

kolem sebe, ať už výslovně, nebo implicitně. Odkud tyto své zvláštní vize bereš?

DP: Dík, že sis mou galerii tak pečlivě prošel. Mám za to, že mé obrazy a vize pocházejí ze samotného vesmíru. Kdykoliv začínám kreslit nebo malovat, tiše se usadím a prosím vesmír, aby skrze mě tvořil.

Na této planetě panuje vskutku nezměrné utrpení. V každý jeden daný moment se nespočetné formy života nacházejí ve stavech hrůzy a bolesti. Příroda není příjemným a štědrým symbolem krásy, jak nás učili; je to prostor nevýslovného utrpení a krutosti. Aniž bychom si toho všímali, hladovějí v lesích a na planinách právě v tuto chvíli miliony zástupců hmyzu a zvířat, nebo jsou dokonce

požírány zaživa. Každý den umírá celosvětově v agonii a strachu na jatkách 200 milionů zvířat a přibližně 7,3 miliard ryb se udusí, poté co byly vytaženy z řek a moří. Přidejme k tomu války, genocidy, bombardování a znásilnění, které způsobuje člověk člověku, a není už tak těžké si uvědomit, že je země planetou utrpení a bolesti. Tuto planetu vždycky symbolicky zobrazuju jako nepřetržitý jekot, který se z ní věčně ozývá do vesmíru.

Když tvořím, v tichu, obrazy se samy formují z tohoto křiku. Nedělám si žádný plán ani skicu. Obrazy se prostě objeví na papíře. Odrážejí a ilustrují to, čemu mnozí z nás nedovedou čelit.

TV: Pupeční šňůra, tvé oblíbené téma, je skvělou metaforou! Co je tvou pupeční šňůrou umělce? Co sytí tvou imaginaci? Je to nějaké trauma (a umění jeho překonávání) nebo něco jiného?

DP: Ano, je pravda, že pupeční šňůra se na mých obrazech objevuje asi často. Příliš jsem o jejím symbolismu ale nepřemýšlel, ostatně jen málokdy se dívám na své malby poté, co je dokončím. A ani bych neřekl, že mám nějak zvlášť rozvinutou obrazotvornost. Vlastně je pro mě nesmírně složité přemýšlet v obrazech a nemám vůbec žádné vizualizační schopnosti. Nesnažím se tudíž obrazy, které vznikají v průběhu malování, nijak ovlivňovat. Rozvržení a kompozice, perspektiva a umělecké principy, to všechno je mi zcela cizí, přinejmenším na vědomé úrovni. Prostě dělám značky a obrazy se objevují.

TV: Ve zprávách jsi mi napsal, že předtím, než začínáš na obrazech pracovat, potřebuješ rozpustit svou identitu. Jak si máme toto rozpouštění představit? A vracíš se k nějakému pevnému charakteru poté, co skončíš s procesem kreslení? Jsi nějakým způsobem vyhraněný člověk ve společenském smyslu?

DP: Ohledně rozpouštění mé identity v procesu tvorby, držím se procedury, kterou jsem už popsal. Sedím v tichu a prosím vesmír, aby skrze mě kreslil. Zatímco tvořím, neslyším hlasy ani nemám vize. Má ruka se pohybuje téměř sama, aniž bych nějak zasahoval. A často jsem překvapený, co se objeví. V průběhu toho se zastavuje čas a mohou uplynout celé hodiny, aniž bych si byl vědom toho, že ubíhají. Neřekl bych, že je to trans, ale zjistil jsem, že mám po celou tu dobu jen velmi málo myšlenek.

K druhé části tvé otázky: vezmeme-li v úvahu společnost, jsem člověkem malého významu nebo postavení. Žiju

samotářským životem a nic bych si nepřál víc než se ze společnosti úplně stáhnout. Bohužel tomu brání finanční tlaky.

TV: Máš nějaké zvláštní cíle? A jakou roli hraje umění ve tvém běžném životě? Prodáváš své kresby a malby, aby ses zaopatřil?

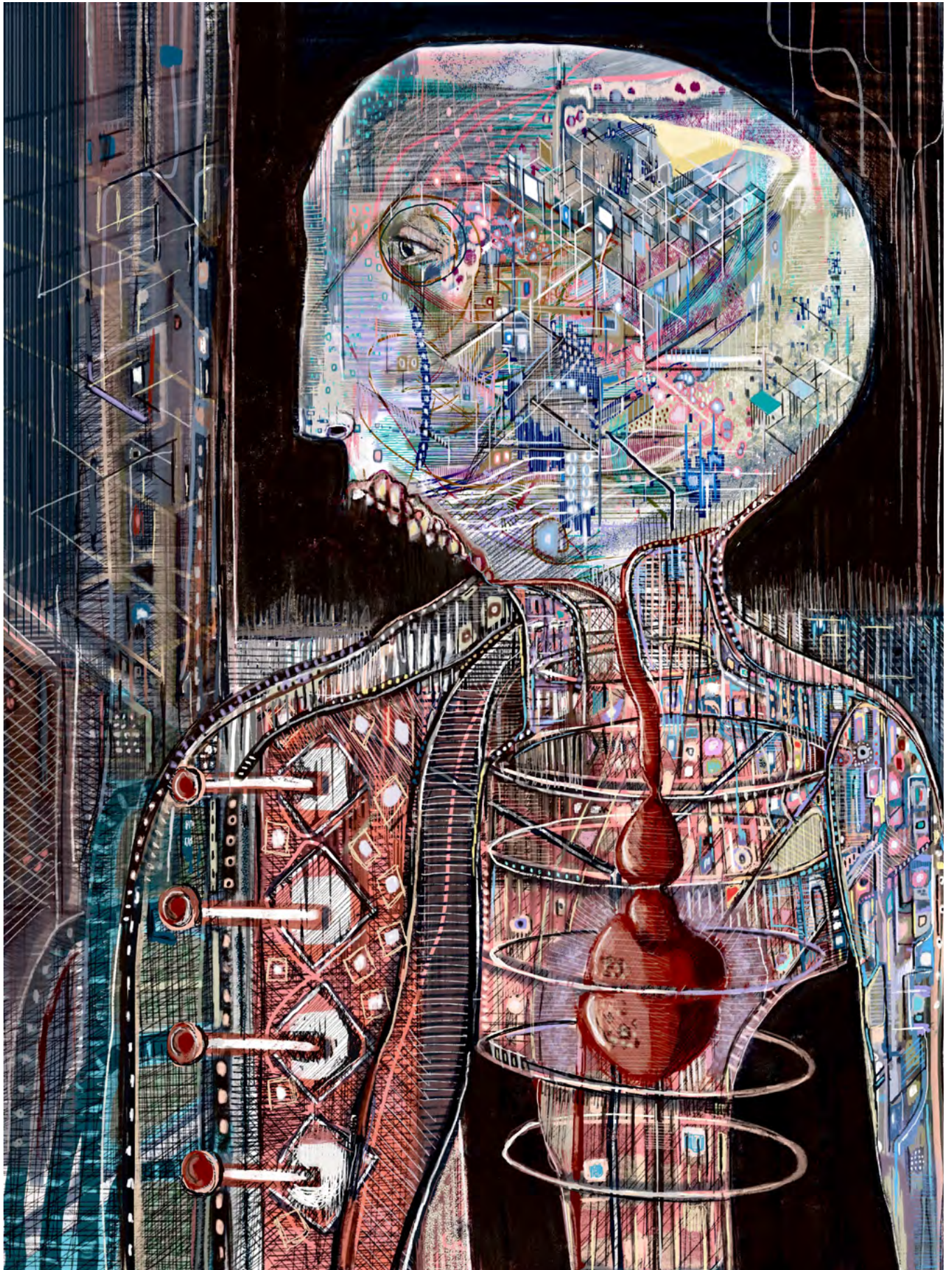
DP: Mám nějaké zvláštní cíle? V ideálním případě bych prostřednictvím svého umění rád dosáhl na nějaké rozumné živobytí – aspoň se nějak protlouct. Ale tento cíl se bohužel zdá být každým rokem stále více vzdálený. V situaci, kdy jsem ještě neprodal ani jedinou malbu, je těžké mít nějakou naději. Jako mladík jsem byl naopak plný naděje a okouzlený životem. Nyní však, když se ráno probouzím, je to na jednu stranu požehnání, mnohem spíš ale prokletí.

TV: Tvůj obraz „Přístupování k věčnosti“ vypadá jako okno gotického chrámu, ale zároveň připomíná letecký snímek nějakého monstrózního olympijského areálu, nebo vnitřnosti vševědoucího počítače. Jak je možné působit na tolika možných rovinách naráz? A chtěl bys doplnit ještě nějaké další?

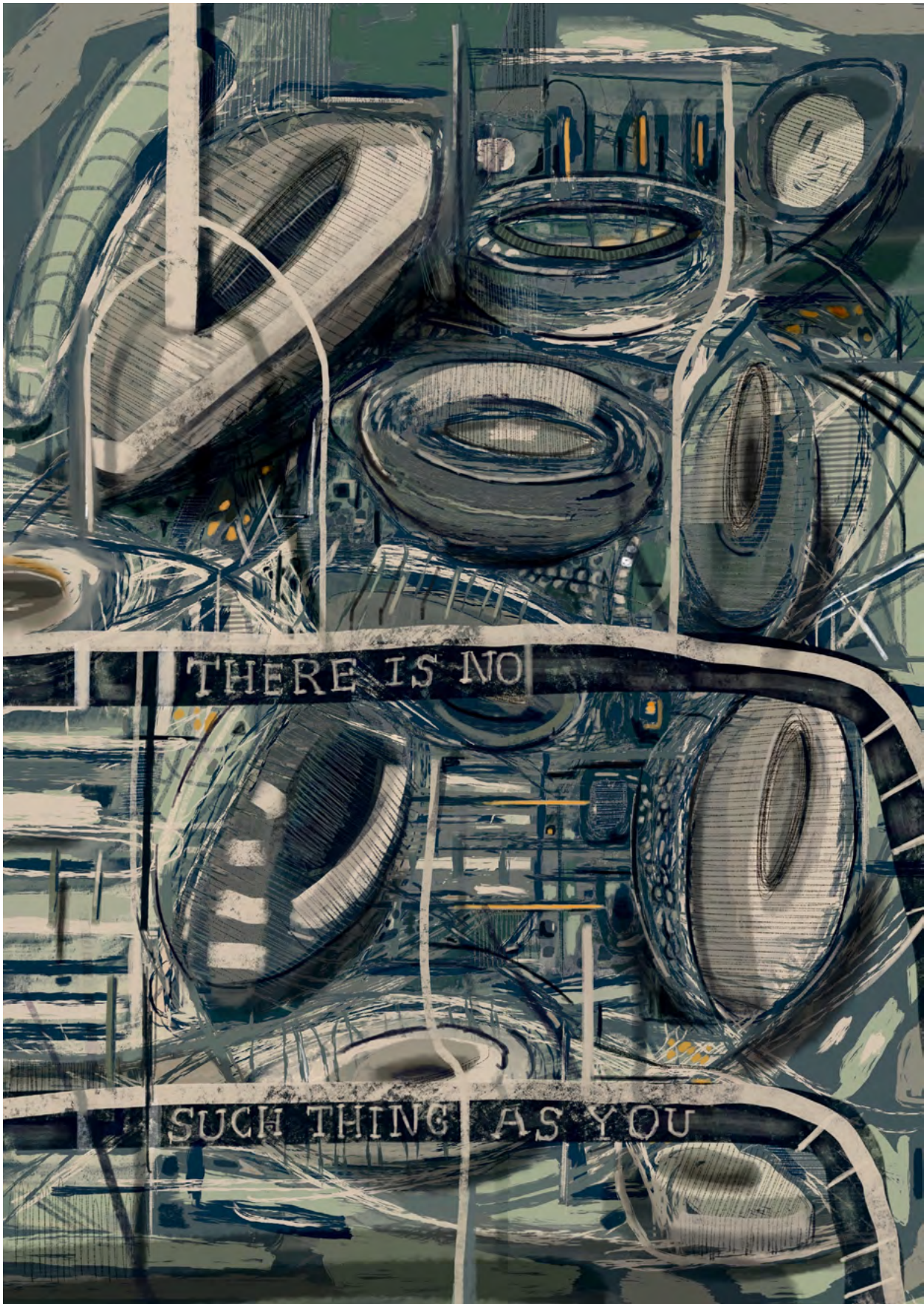
DP: Když maluju tak složitý a detailní obraz, jako je „Přístupování k věčnosti“, stává se sám proces jeho malování formou meditace. Jeho název jsem zvolil proto, že jsem se v průběhu jeho tvorby přiblížil nekonečnému zdroji všech věcí více, než se mi kdy předtím povedlo a nejspíš i kdy povede. Bohužel nejsem schopen vůbec popsat, jak jsem se dostal k těm mnoha rovinám, které popisuješ – při malování se totiž neřídím vědomou volbou. Dnes jsem se na něj podíval poprvé od chvíle, co jsem ho dokončil, a stále to nedovedu popsat.

TV: Mohl by ses s námi podělit o nějaký příběh ze svého života. Může být enigmatický a bez jakéhokoliv kontextu s předchozími otázkami v tomto rozhovoru. Ale může být také ilustrativní, nechám to na tobě...

DP: Mou první vzpomínkou je chvíle, kdy jsem se stal vědomou a oddělenou individuální entitou ve světě. Byly mi tři roky a hráli jsme si ve školce s kamarádem v dřevěných autíčkách. A pak najednou, zčistajasna, jsem si velmi přesně uvědomil, kdo jsem. Zastavil jsem se a podíval se na svého kamaráda, který se smál a chichotal ve svém autíčku. Byl jsem jiný, oddělený a cítil jsem se izolovaný a osamělý.

The Dreadful Pencil: *That very moment he realised he had lost his soul*

The Dreadful Pencil: *Your are not real*

Uvědomil jsem si, že jsem na jedné straně já a na druhé svět, nezávisle na sobě. Už jsem si nikdy nebyl schopen hrát takovým způsobem, protože jsem si vždy uvědomoval, co dělám. Cítil jsem, že mě pořád někdo sleduje, ale zároveň jsem kupodivu sám byl tím pozorovatelem. Tato zkušenost mě změnila natolik, že jsem už nikdy nebyl schopen zažívat radost nebo štěstí. Pozorovatel už nezmizel.

TV: V naší konverzaci na internetu jsi zmínil „lidi s neviditelnými těžkostmi a výzvami“ (a mně se ten výraz velmi líbí). Považuješ sám sebe za jednoho z těchto lidí? A kdo před ně postavil tak obrovskou výzvu, že se ostatní obvykle neobtěžují ji vidět?

DP: Děkuji. Těší mě, že se ti líbila má poznámka o lidech s neviditelnými těžkostmi a výzvami. Je strašně moc těžkostí a výzev, kterým lidé musí čelit, aniž by si toho druhí všimli. Pro spoustu lidí je nesmírně namáhavé se vůbec vyhrabat z postele a nějak zvládnout den. Tento boj podstupují každý den, aniž by si toho druhí všimli. Ve společnosti je téměř povinné být pozitivní a plný naděje, z každé situace si brát to nejlepší a procházet životem s radostným úsměvem.

Nejsem vůbec odborníkem v oblasti duševního zdraví, ale mám rodinnou zkušenost. Můj otec měl přes třicet

The Dreadful Pencil: Self three

The Dreadful Pencil: Freedom doesn't matter to the dead

let chronické deprese a obě moje tety, které žily spolu s babičkou hned vedle, měly schizofrenii. Viděl jsem z první ruky, jak vysilující může takový život být.

Některé těžké duševní výzvy ale zůstávají bez diagnózy, a ti co jimi trpí, tak činí v tichosti. Domnívám se, že spadám do této kategorie. Běh mého života navždy změnilo dvě události. První jsem už popsal, to byla ta z doby, kdy mi byly tři roky. A druhá se odehrála, když mi bylo 16, také bez jakéhokoliv varování.

Nepamatuju si, co to bylo za den, jen to, že byl večer. A já si najednou jasně uvědomoval utrpení celého světa. Můj mozek byl plný pláče a nářků zbědovaných bytostí. Nekontrolovaně jsem se rozběčel a zhruba týden jsem pak nedokázal fungovat. Když hrůza, kterou jsem zažíval, konečně skončila, zůstal jsem úplně proměněný. Ačkoliv se muka, která jsem pociťoval a zakoušel, netýkala výhradně zvířat, stal jsem se okamžitě vegetariánem a později po dvacátém roce věku veganem. Nemohl jsem už na tom utrpení dál participovat.

V důsledku těchto dvou zkušeností si nepamatuju, jaké to je pociťovat štěstí, a nemám ani žádnou naději. Každý den se snažím jen nějak přežít do večera, ale neodpočinu si, ani když spím, protože ve snech téměř každou noc svádím bitvy s děsivými bytostmi.

The Dreadful Pencil: *He could finally face what was inside*

Dnes maluji jen proto, že mi nic jiného nezbylo. Umění mi zničilo život a v určitém smyslu jím pohrdám. Když jsem chodil do školy, vzali si nás v posledním ročníku ještě s dalšími čtyřmi spolužáky stranou a bylo nám řečeno, že vzhledem k naší inteligenci bychom měli dál studovat a stát se doktory, právníky, architekty apod.

Namísto toho jsem se bláhově rozhodl následovat hlas svého srdce a stát se umělcem. A toto fatální rozhodnutí mě přivedlo jen k životu v bídě, sociální izolaci a utrpení.

Nemám ženu ani děti, a nemůžu se těšit ani na žádný důchod. Vykonávám jen špatně placené práce, abych přežil, maluji, jen abych přebil pocit bídné bezcennosti, který zažívám prakticky nepřetržitě, když zrovna nespím. Mou jedinou útěchou je fakt, že jednoho dne tohle všechno skončí. Podle mě mohou být duševní utrpení, z velké části neviditelná, mnohem více vysilující než fyzické choroby nebo zranění. Před několika lety jsem měl vážnou nehodu na motorce, a bolest způsobená zraněním byla mnohem snesitelnější než každodenní muka, která mi přináší žití samotné.

TV: Jak vnímáš koncepty, jako jsou bezpečnost, osobní prostor, osobnostní hranice, osobní svoboda a podobně, které jsou tak běžné v populární psychologii, ale které jsou podle mého názoru pro člověka jen stěží dosažitelné?

DP: Souhlasím. Témata, která zmiňuješ, jsou báječná jako teorie, ale v praxi jsou pro většinu lidí téměř nepoužitelná.

Osobní bezpečnost považuji za mýtus. Kdykoli můžeme být zraněni nebo zabiti, ať už náhodou nebo záměrně. Asi se rádi cítíme bezpečně, ale i tento pocit může být pro mnoho milionů lidí nedosažitelný.

Dalším mýtem je osobní prostor. Všichni máme sny, ale jsme limitováni výchovou, okolnostmi, inteligencí a volbami, které děláme buď sami, nebo je za nás dělá někdo jiný. Média nás krmí neuskutečnitelným snem o tom, že pokud se budeme snažit, dosáhneme jednoho dne na ten úžasný život, který si přejeme. V mládí tomu zpočátku věříme, ale nakonec si uvědomíme, že tento sen má s realitou pramálo společného, což nám přináší obrovské zklamání.

TV: A není tu Bůh od toho, aby nás připravil na nové začátky?

DP: Věřím v peklo na zemi. Což nemyslím ve smyslu ohně a síry, ale jako realitu, která se přestrojila za normalitu. V mladším věku jsem vyhledával a četl stovky knih o alternativních filosofiích. Přestože jsem přesvědčen o tom, že existuje nezvratná univerzální síla, nejsem přesvědčen o existenci Boha v tradičním smyslu. Tedy v případě, že není buď sadistický, nebo zcela bezmocný... Necháme-li stranou mýtus o svobodné vůli a lidské svobodě volby, napadá mě, že kdyby byl Bůh vševědoucí, všudypřítomný a všemohoucí, proč by tvořil svět, kde musí jedna bytost sežrat druhou, aby přežila? Něco takového by sám o své vůli stvořil jen psychopatický sadista...

Literatura

Kateřina Málková

JSEM

Jsem list,
který opadal, když vítr si s ním hrál,
jsem bublina, letím vzduchem,
jsem nakloněná rovina,
jsem koráb,
žádná země na obzoru,
jsem pára, která zamlžila okna,
jsem rybník bez břehů a ryba v něm,
jsem čas který plyne, vteřinu po vteřině,
jsem záhyb v látce z které nehodí se šít,
jsem klid.
Jsem klid.

Literatura

Tereza Saxlová

Stínání

Třeseš se
V rukou mi šumiš
Ohrada praská,
jako šatů šev
Eros vzepřel se Mravu
a růži dává had

Z tvého prsu
saju rozlité mléko
Vzpomínka duní a problikává
Zasahuje do podajných chvílí
kdy tiše plynu a
v tobě vymizím
Chtěla bych se prodrat
do obrazu,
jímž jsi se mihla
Vniknout do tebe
v divoké plachosti

Kéž bychom se
potkaly dvakrát
jednou na začátek
a jednou na dobrý konec
Nic neprotahovat -
zbývá jen *tenhle* verš

The Dreadful Pencil: *The dread morning light*

(Pro)míjení

Kdybys tak ve víru
žitého a mizícího
kdybys tak ve víru
křičícího a slzícího ...

Jak banální ...

Kdyby tak ve víru,
kde se stýká šepot s řevem
jsme se na okamžik dotkly ...

Ale ne, to jsou jen slova
Malinké kuličky v jámě,
kterou život vyhloubil

Svítilš mi na cestu
jako bludička
Jsem přízrak,
co se zhlédl
v přízraku
Jsem tělo,
co se trhlo
o jiné tělo

Kdyby mlčení bylo mluvení
Kdyby se mlčelo v závěsu
O to více by mohl zaznít zvon
A kdyby každé mé slovo
tě chtělo obejmout,
nemusela bych říkat skoro nic

Bořím se
do volání po tobě
a můj rozum mi škrtil hlas
A ten rozum je,
co Bůh mi dal
A tebe,
tebe mi nedal

The Dreadful Pencil: Resolve

Vzcházení

I.

Když láska vzchází ...
Drhnoucí pohled. Drtící pohled.
Vrávorání. Bezbřehost. Utonutí.

V milosti milenky se nechat ukovat
Kus sebe si ponechat ryzí
V hojivosti ohňové řeky
odvíjet cívku příběhu

Sama sebou kolíbána
V průniku cest
uchována
V tragédii
vlčí chrapot,
v němž chybí
vytí na rozbřesk

II.

Lásce vyhýbám se,
když maluji si zraní,
a s duchy se líbám
v chudém vinobraní

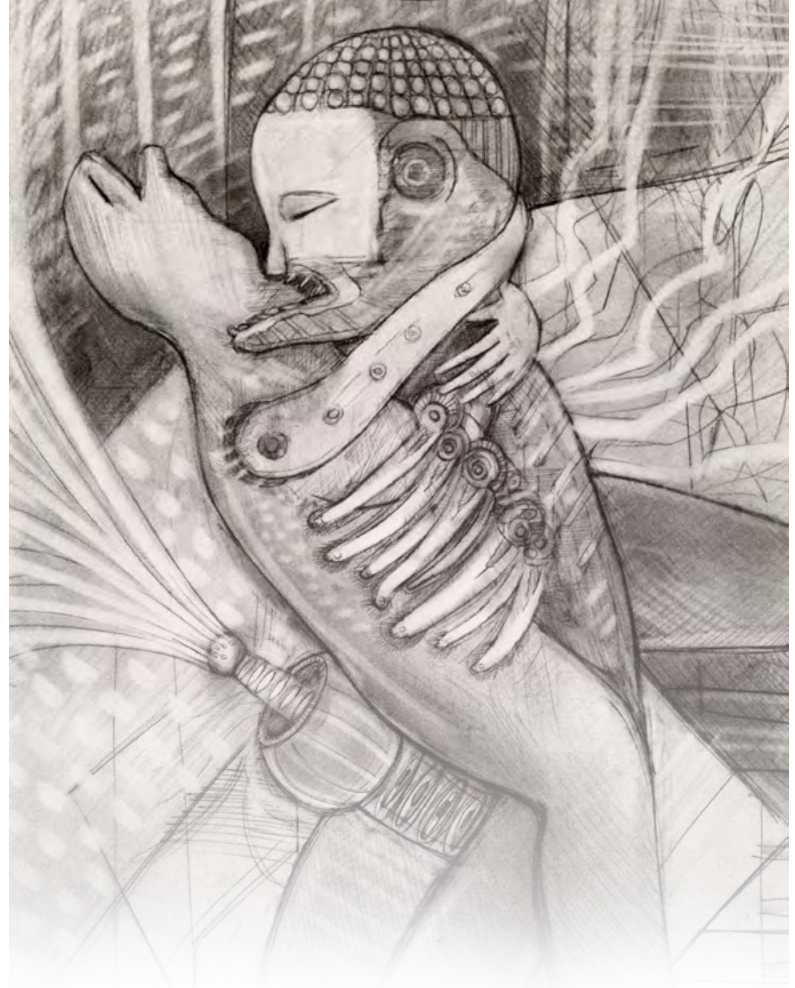
Přeteče vědro
Jediný mrak na obloze
zakryje rozplemenatělá slunce
Přetáčím něhu
Nechci vztáhnout ruku na drát

Snad na něm - sedím
Se zobanem obráceným do sebe
prýštím výboji
Podloudně korunuji
královnu samotou,
a vlk se mežitím užral z řetězu

.....

The Dreadful Pencil: *Transformation*

The Dreadful Pencil: There would always be next time

Tomáš Vaňek

Syndrom vyhoření prázdného pelíšku

I.

Pestrá směsice, podivná věc! Říkal jsem si nad svou sbírkou vyobrazení dívčích otvorů. A pak jsem ji někam založil a už nikdy v budoucnu nenašel, možná ji vyhodila některá z mých přítelkyň v době, kdy jsem je hodně střídal. Za celý svůj život jsem měl jen ty předměty, které jsem potřeboval, přebytné mizery. *Miloval jste se někdy s dívkou umělým penisem?* Naléhavá otázka, kterou jsem si sám kladl. Možná jsem po obdržení dvanácti sad elektrošoků už neměl šanci ji zodpovědět. *Ano, to jsem dělal.* Přesvědčoval jsem se, ale jistota v tom nebyla.

Na ulici se povalovalo něco nášlapných min z dob studené války, které nedávno vypálili pyrotechnici v polích a pak je umístili do blízkosti kontejneru na železo. Miluju svou ženu opravdu zběsile. Miluju ji, protože můžu. Bůh mi dal šanci být morálním člověkem, kompletním nejen fyzicky, ale i metafyzicky a jinak. A já se té šance chopil mnohem lépe než jakýkoliv pochop. Uměl jsem lhát, snít a počítat. Byl jsem stísněný, ale věděl, kdy můžu kýchnout a kdy naopak držet jazyk za zuby.

Bez kalhotek, prosím. Stálo na dveřích don Juanovy místnosti pro milenky. Byl to vlastně hřích, co ho poutalo k mé osobě a nutilo ho objednávat si u mě tyto nápisy. Já sám byl cudný, extrémně cudný, ale na zakázku jsem mohl vykouzlit cokoliv, klidně i bronzová varlátká androgynní sochy, umělý penis z cizokrajné dýně, lízátko nebo mucholapku, bezděčné pohledy do zářadří, štípance na stehnech, nikoliv na kolenou, jak to má u Nabokova Lužin, mohl jsem udělat šťastnou ženu a najít mnoho bodů, například bod zlomu nebo bájný G bod, polibky s příchutí příslibů, uměl jsem i charaktery, ale ty můj zadavatel nepotřeboval. Zbyl mi tak jistý prostor pro plané snění, kterého se dostává jen těm nejšťastnějším. A tehdy jsem si vymyslel svého souputníka jménem Cameron.

Není žádným tajemstvím, že prožít milostné dobrodružství je pro muže asi o 60 procent slabší zážitek než na ně pomyslet. Pro ženy je to docela naopak, a tak je povinností muže, aby zásoboval doteky svou milou, aby ji hladil a škrábal a mačkal a svíjel se u jejích stehen hranou blažeností, aby ji miloval po hříchů i tělesně a vyměňoval si s ní kradmé pohledy, když se nikdo nedívá, a také když se někdo dívá.

Když dopsal Cameron tuto krátkou edukativní pasáž, na chvíli se odmlčel, a pak zmizel z okruhu mých známých. Zlí jazykové tvrdili, že to byla sebevražda. Ale to se říkalo právě jen v okruhu mých známých, takže by bylo předčasné, a dokonce mylné si něco takového domýšlet. Pravděpodobně se prostě jen posunul zase o dům dál, pokud existoval, byl strůjcem všeho, pokud však neexistoval, nikdo mu nemohl vyčítat, že si sáhnul na život a taky na kundičku a na rty. Jen bezbarvý bůh se dokáže sám sebe tak opravdově dotýkat. Neměl jsem nikdy prchavější pocity... byl čas spánku a nová Cameron mi dělala společnost poté, co si v mých představách změnila pohlaví. Líbal jsem ji na rty a ona mě taky líbala, držel jsem ji pevně za ramena a ona mě hladila ve vlasech, a také dole jsme už byli jedním člověkem.

II.

V roce se třinácti úplňky to tak vždycky bylo. Asi tam se to stalo. Děsivá mytologie o těchto rocích pochází od jednoho německého šílence, a že je letos taky třináct úplňků, dávno poté, co vznikl jeho film, považuju bezmála za znamení. Já však vytrvám a budu Cameron milovat, i když jsem ji znal mnohem víc jako Camerona, mého kamaráda z hospod páté kategorie a velkého lovce vilných žen. I teď ji občas nutím svádět ženy. Stejně jako ten blázen Fassbinder učil autentickému herectví vlastní matku. Prý to byl morální vyděrač. Ale copak mohou být vyděrači morální?

Mnoho a mnoho osobních tragédií pro citlivé jedince v tomto roce: málem bych se rozešel i s milým Cameronem a mnozí lidé z mého kruhu ho opustili, když se posléze z novin nebo ode mě dozvěděli o její proměně. A spoustu dalšího se dělo v mém okolí, výčet by byl ale příliš dlouhý, a jak říkají vědci, zde není prostor se mu věnovat. Budu se soustředit na sebe a musím říct, že jsme s C. nezažívali lehké časy. Na jazýčku vah viselo nejen naše společné štěstí, ale v podstatě i přežití. V roce se 13 úplňky se nevyplácí příliš žertovat. Cameron jsem zakázal, aby se před holkama svlékala. Ale rád jsem ji konfrontoval s krásnými dívčími těly, neboť jsem doufal, že tak získá ke své přeměně optimální inspiraci.

III.

Velmi podobně jako Fassbinder jsem byl i já brutální a nevybíravý manipulátor. Lidé se báli v mé přítomnosti být jen pohnout. A já třeba odešel na WC a nechal je zmražené na sebe civět. Pak jsem se vrátil s novým nápadem, s novou scénérií a oni ochotně zaujali nové role. A v tom všem jsem myslel na to, že život se ženou je pro mě passé. Vlastně mi Cameron odemkla vlastní homosexualitu, protože já ji prostě nebyl schopen uspokojit jako ženu, stále jsem ji uspokojoval spíš jako muže. Bylo jí to líto, protože ona se cítila být už ženou, prášky zabíraly. Já mu ale říkal, měl jsi říct, že mě miluješ, něco bychom vymysleli. Brali mi ji doktoři, oni ji stavěli a já jí přitom zakazoval mě zpravovat o podrobnostech jejich společné práce. Cameron chtěla být mojí nevěstou, ale já si uměl představit jen velmi parodický obřad. Přitom tu nebyl nikdo jiný, koho bych si více oblíbil, miloval jsem její postřehy o společnosti, její básně, její úsměvy. Vlasy jí narostly, ale byly to vlasy, které kdysi obdivovala na Cameronovi jedna mladší spolužačka a pro mě tohle byly prostě pořád konkurenční chlapské vlasy... Bylo by možné to zařídit snad i bez doktorů, že bychom jako Enkidu a Gilgameš měřili navzájem v posteli své síly, říkal jsem někdy žertem C. a on bez kontextu plakal.

Cameron měla krásné vlasy.

Ona speciální i jiná pedagogika vznikla v podstatě v zemi patolízalských Bohémů a já jsem nebyl jiný případ, genetický talent člověk nezapře. Učil jsem Cameron všechno, co by měla umět milenka, ale často jsem to s ní nedělal, zkoušel jsem to se studenty, kteří neznali její historii, moc rád jsem jim ji pak vyprávěl, když se zajímali o to, proč svou ženu půjčuju. Jeden z nich se mě pokusil napadnout a byl by to mohl být zážitek na celý život, kdyby se do toho nevložitela Cameron a nevyprovodila ho ze dveří. Byli jsme podivná domácnost, ale žili jsme, a kdo to dnes může o sobě tvrdit?

IV.

Když jsem to zapíjel ginem, zapomněl jsem nějak, že jsem plný anxiolytik. Na rozdíl od svého velkého předchůdce jsem však infarkt nedostal. Cameron byla rozpustilá a chtěla, aby jí to někdo udělal pusou. Mně to připadalo asi tak lákavé jako kloktat dezinfekční tinkturou. Už jsem se k tomu málem odhodlal, jen abych se ponížil a zkusil, kolik snesu, když v tom se ozval zvonek nečekaného posílčeka. Byla to kamarádka C. a tahle druhá C. se zhostila skvěle výše zmíněného úkolu a ještě mi přinesla nejčerstvější recenzi na mou poslední knihu. Byla to jako obvykle spíš skromná věc, ale utvrdila mě v tom, že nemám ustupovat a poddávat se rozmarům Camerona, i kdyby to mělo být tak, že třeba chci na chvíli zažívat rozkoš z ponížení. Nikdy se to však nesmí obrátit v činy, dušoval jsem se a zalykal se radostí při pohledu na lásku obou novopečených lesbiček.

Také otázka, kterou jsem si kladl zpočátku, byla brzy uspokojivě, až orgasmicky vyřešena. Protože já nebyl schopen se vzrušit ani při pohledu na opravdovou, líbeznou krásu. Uměl jsem jí přispět jen svým netečným, a přece zapáleným angažmá. Možná jsem byl voyeur! Cameron si vedla moc dobře, moc jsem ji za to obdivoval. Zřejmě na klinice přece jen odvedli dobrou práci. Políbil jsem C. a teprve tehdy si uvědomil, že je to také Cameron, koho líbám. Cameron cizí, pěkný a plný krásných myšlenek a slov. Cameron, která se odpoutala od svého prokletí, byla poprvé s tou největší důsledností mou ženou, od C. se nijak zásadně nelišila. A já v milostném vytržení děkoval všem lékařům a bohům světa za to, že mi je tak pěkně vyhotovili. *To je dezinterpretace*, říkala mi pak kamarádka C. a vzala zklamanou Cameron na nákupy, něco jsem pokazil, myslel jsem si a otevřel si krabičku s hašíšem a pak sledoval lži na veřejnoprávní televizi a trochu křečovitě se u toho bavil. Když se pak vrátila C. bez Camerona, bylo už pozdě na to něco měnit.

.....

Svědectví

Miroslava Fůrová

Malá anketa na téma „Moje identita“

Prvních pět následujících otázek pokládá jeden z hrdinů knížky Sándora Máraie „Svíce dohořívají“. Šestou otázku jsem připojila já. Otázky jsem položila třem hostům Priessnitzových léčebných lázní Jeseník letos v květnu a třem svým přátelům. Všem jim ze srdce děkuji za jejich ochotu podělit se o vlastně intimní obsahy.

Agáta, 38 let, peerka

Menší, plnoštíhlá, usměvavá (s takovým tím vysokým úsměvem, kdy je horní ret zvednutý jako půlměsíc). Na naší schůzku u mě na pokoji přišla s dobrou náladou a vtipným vyprávěním příhod – vyloženě bavící typ. Desátým rokem peerka, už trochu unavená ze zaměstnání, z neustálého naslouchání, kompenzující si práci na dennodenním vydělávání si na chleba účastí v poradním orgánu ombudsmana ČR pro otázky invalidně nemocných osob. Na diskotéce jednoznačně vedla v kreativitě pohybů. Z několika žen, s kterými jsme chodily na výlety, mě zaujala svou usebraností, laskavostí a trpělivostí. Ničím se neprosazovala.

1/ Jsem dcera svých rodičů; sousedka v našem domě; kolegyně v práci; břišní tanečnice; divadelní ochotnice; bojovnice za práva lidí s duševním onemocněním; peer pracovnice.

2/ Doopravdy chci žít v míru, ve společnosti, která má i řád i svobodu, chci žít v rodině; poslouchat hudbu i svoje tělo.

3/ Doopravdy vědět je těžké a věta Sokratova nedá se opakovat vždy za všech okolností, vím to, čemu jsem se naučila; když jsem měla sílu dávat pozor a soustředit se.

4/ Věrná jsem sobě; věrná bych chtěla být svému muži, pravdě všeobecně. Nevěrná bývám některým blízkým,

kterí si mě za blízkou vybrali sami, vlastně se ani neptali, zda o to stojím, někdy mě zradili. Bohu dokážu být věrná i nevěrná.

5/ Ke členům rodiny.

6/ Snažila jsem se často o to, aby spolu lidé dokázali komunikovat, když s tím potřebují pomoci. Zachraňovala jsem ženu v nouzi. Byla jsem mnohdy pozorná k těm, kterým pozornost chyběla a potřebovali ji. Snažila jsem se něco od společnosti naučit, abych jí to mohla později vrátit v dobrém.

Roman, 49 let, podnikatel, nyní v invalidním důchodu

Chlap jako hora a přeci jemný. Co řekl, vycházelo někde z hloubky, bylo to prostě moudré. Tvrdil, že „měl všechno“ (rodinu, rodinný podnik, přátele, zdraví ...) a že byl na to pyšný, že byl mimořádně pyšný. Nestudoval vysokou školu, prý proto, že k tomu nedospěl. Nemoc ho připravila „o vše“, zůstali jen „dva přátele, kdoví jestli“, ale také mu dala sebezpoznání, resp. to, že s nemocí přestal bojovat a snaží se ji pochopit, mu pomáhá.

V lázních jsme spolu prokecali jeden večer. Na konci našeho rozhovoru mi poděkoval: „Už jsem si dlouho s nikým tak dobře nepopovídal,“ řekl s jakýmsi překvapením. To já děkuju

1. KDO JSI?
2. CO CHCEŠ DOOPRAVDY?
3. CO VÍŠ DOOPRAVDY?
4. ČEMU JSI VĚRNÝ
A ČEMU NEVĚRNÝ?
5. K ČEMU NEBO KE KOMU JSI BYL
ODVÁŽNÝ NEBO ZBABĚLÝ?
6. ČÍM JSI PŘÍSPĚL SPOLEČNOSTI/
JEDNOTLIVCI, ABY BYLA/BYL
LEPŠÍ?

jemu, že se mi otevřel a mluvil, pomalu a soustředěně, všechny ty věci o nemoci, o sobě, o životě, jako by předčítal z nějaké dobré, v zásadě hodně moudré knihy.

1/ Člověk.

2/ Život žít naplno – ne přežít.

3/ Víím, že nic nevím.

4/ Věrný – lásce a morálním hodnotám. Nevěrný – nenávisti, závisti a lži.

5/ Odvaha – s odvahou bojuji se svým hendikepem. Zbabělost – se zbabělostí jsem prožil počátek své nemoci, nevěděl jsem kudy kam, a tak jsem se dlouhou dobu válel v bahně.

6/ Upřímně řečeno, zatím ničím. Snad jen tím, že jsem zplodil krásné a inteligentní potomky.

David, 43 let, v zákaznickém servisu jedné americké korporace zastoupené v Praze

Tmelič kolektivu. Na první pohled trochu nejistý, možná zkoumající, ale udělal nejvíc pro dobrou společnou náladu nás, několika celkem různých lidí, obývajících stejné patro jednoho z lázeňských domů. Velmi přátelský, přestože trpící nemocí, klidný, rozvážený až vyvážený člověk. Svoje zkušenosti a um jednání s lidmi získal pravděpodobně také v předchozí práci (byl školitelem). Plně zaujatý přítomností, vypínal telefon ve chvíli, kdy byl součástí naší společnosti. Svoje soustředění na přítomný okamžik dával najevo také mimikou, přejnou i kritickou.

1/ Kdo vlastně jsem? Těžká otázka. Člověk. Jistě. Ale hlavně jsem to já. Zažil jsem stavy, kdy jsem si uvědomoval, že to nejsem já, a nemohl s tím nic dělat. Byla to těžká doba a pracuji na tom, aby se už nikdy nevrátila. Jsem: Milující otec. Racionální manžel. Hodný syn. Ne příliš vnímavý bratr. Mizerný strýc. Přísný švagr. Líný zaměstnanec. Spořivý spláčeč hypotéky. Požitkářský sládek. Zbabělý kytarista. Vášnivý čtenář. Skromný konzument. Roztěkaný šachista. Zapomětlivý historik amatér. Náruživý turista. Jsem spisovatel, co nikdy nic nenapsal.

2/ Chci se ráno probudit a říct si, že mě nic nebolí. Že jsem 100% zdravý. Chci se přestat bát. Racionální strach v rozumné míře je určitě v pořádku. Já se ale bojím téměř neustále, a to úplně všeho. I banálních věcí. Chci se zbavit hloupých představ, že se něco zlého stane.

3/ Doopravdy víím, že na sobě musím neustále pracovat,

pokud chci žít normální život a být dobrým tátou a manželem A to já chci!

4/ Kromě své manželky jsem věrný dobrému jídlu a pivu. Můj žlučník ovšem ze mě velkou radost nemá. Jsem věrný rodině, kterou stavím na první místo.

Jsem nevěrný předsevzetím daným ohledně hubnutí, zdravé stravy, alkoholu, návštěvy zubaře.

5/ Jsem zbabělec. Přiznám to bez mučení. Naposledy jsem byl odvážný před třemi lety, když jsem šel k porodu, i když jsem se bál. Myslím, že jsem to zvládl. Tedy zvládl jsem tam být a být oporou. Nedá se to srovnat s tím, jak porod zvládla moje manželka. To je samozřejmé. Porod byl těžký a ona fantastická! Ale fakt je ten, že já si ponesu trauma nejspíš do konce života, zatímco manželka chce další dítě. A to, i když ještě rok, dva po porodu tvrdila, že „už nikdy více“. OK. Ale mám jednu podmínku. Nechci být u porodu. Jsem zbabělec!

6/ Jsem v životě skromný a spořivý. Totéž se o mně dá ovšem říct i ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí. Věřím, že pokud by každý produkoval méně odpadu a ten, co vyprodukuje, poctivě třídil, kdyby vypínal vodu při sprchování, když se mydlí, nerozsvěcoval zbytečně světla a žil tak nějak skromněji, byl by to velký přínos. A o ten se snažím.

Karolína, 29 let, asistentka

Karolína je velmi aktivní člověk, který se věnuje plně všemu, co dělá, počínaje výchovou svojí dcery, přes práci, koničky až k přemýšlení o životě. Je to tak trochu živel, je z těch „sluneční energií“ nabitých lidí. Přesto je schopna/ochotna se „zastavit“ a zkoumat, porovnávat, promýšlet ... hledat a nacházet pravdu.

1/ Jsem člověk, který tu přišel poznávat život, přišel se učit, a to sebezpoznáním + učením od ostatních. Přišel milovat a být milován. Přišel zkoumat, co je dobré a co ne. Přišel dělat i chyby. Přišel zažít radost i smutek. Člověk, který přišel růst a poznávat něco, co mu život dovolí.

2/ Co chci doopravdy? Doopravdy chci být šťastný člověk a tvořit s lidmi harmonické vztahy a v mezilidských vztazích se učit to, co si myslím, že je pro můj život a duševní rozvoj nejlepší.

3/ Doopravdy víím, že nic nevím :) (staré dobré moudro)

4/ Věrná jsem hlavně sama sobě. Ostatní nás nemusí vidět takto, ale to už je pak o důvěře. Jsem věrná svému dítěti

a sportu, kterému jsem hodně oddaná. Nevěrná nejsem ničemu a nikomu.

5/ Odvaha je potřeba v životě obecně, jinak bychom nemohli mít v realitě plné kontrastu zkušenosti. Osobně jsem nejodvážnější byla při porodu :) Zbabělá jsem byla, když jsem se neuměla dříve postavit sama za sebe.

6/ Společnosti přispívám určitě svojí celistvostí, že jsem prostě svá :). Jednotlivcům pomáhám třeba svojí pozitivní energií, motivací atp.

Tereza, 40 let, OSVČ

Sebevědomá, sebejistá, soběstačná, a přeci otevřená soucitu s druhými, autoritě i lásce. Ráda a často se směje.

1/ Hledačka.

2/ Najít.

3/ Že dokud to nenajdu, nepustí mě to.

4/ Věrná svým myšlenkám, nevěrná svým zásadám.

5/ Odvážná k pár přátelům, zbabělá k rodičům.

6/ Podporovala jsem vznik neziskovky, která zadržuje vodu v krajině.

Gábina, 39 let, zahradnice

Smišek, a přeci dokáže být vážná. Jemná, a proto možná zároveň někdy jaksí schovaná. Dříč, který umí odpočívat, který si užívá volna jako šlechtic. A možná vůbec si užívá života v jeho plnosti, kterou jí život dává, a to tak, jak jí ji přináší.

1/ Jsem člověk s duší vlka.

2/ Žít.

3/ Víím, že nic nevím, a přesto něco víím.

4/ Neumím být nevěrná. Jsem jako ten vlk nebo pes. Jsem věrná lidem i zvířatům a také přírodě, které děkuji za to, že má s námi trpělivost.

5/ Bojím se lidí, ale mám je ráda. Zbabělá jsem, když raději přejdu na druhou stranu chodníku, než bych pozdravila člověka, který jde naproti mě. A odvážná jsem, když neuhnu, usměji se a toho člověka pozdravím.

6/ Čím jsi přispěla společnosti/jednotlivci, aby byla/byl lepší? Nic mě nenapadá. Tím slůvkem „přispěla“ se určitě nemyslí peníze, ale jediné, co mě napadlo, je moje občasná pomoc pro kočičí depozita a další charitativní pomoci. A moc bych si přála, aby někteří lidé byli lepší a neublížovali zvířatům a ani lidem. Vždyť je na Světě táák krásně, tak za to budme prosím vděční.

Průzory

IDENTITA / ESEJ

Red Tweny: *The Forgotten Hand*

SÁM SEBOU V HOUŠTINĚ

Než začneme zkoumat, co identitu vytváří a jakých může nabýt podob, měli bychom nejdřív vzít v potaz, že sama identita slova „identita“ se při dotyku zkoumavého ostří rozpadá a drolí se do mnohosti navzájem propletených významů. Identita a sebetotožnost nějaké věci bude patrně něco jiného než identita člověka (ač diskuse některých anglosaských analytických filosofů se zdá sugerovat opak) a filosofický pojem identity (co člověku propůjčuje jednotu v čase a co ho odděluje od ostatních) bude určitě něco jiného než pojem z psychologie, který se centruje okolo Self (Já) a který v sobě zahrnuje, že člověk může být i tím, kým ve skutečnosti není, totiž nebýt sám sebou. V jiném smyslu se můžeme ptát, co vytváří sociální identitu člověka, totiž s jakými skupinami a sociálními rolemi se identifikuje, nebo do jakých škatulek ho zařazují druzí, snažící se ho v sociální houšti nějak identifikovat – stát třeba ve formě údajů na občanském průkazu, ale i všichni ostatní dávající mu vlastnosti a nálepky, aby se vůbec mohl dostat do jejich řeči(í). V tomto smyslu se identita zdá být danajským darem, který ti dávají druzí, když jsi viděn jejich očima, stáváš se předmětem jejich mluvy a následně předmětem jejich konání (což už může být opravdu nebezpečné). Jako by ostatní umně využili přirozenou potřebu člověka patřit do nějaké skupiny a vrhli se na něj s celou svou násilnou mašinérií, takže pak není divu, že člověk, který o problému přemýšlí, raději jakoukoliv svoji sociální identitu popírá a nechá ji opatrně vymizet v oparu mnohoznačnosti. Na druhé straně identifikace s nějakou skupinou na základě vlastní volby, třeba s těmi, kdo poslouchají tutéž muziku, může být příhodným obalem skrývajícím výbušný obsah nahého Já, které může chránit před dotěrnými pohledy (dokonce i svými vlastními).

Zajímavý myšlenkový experiment ohledně identity můžeme provést, když si položíme otázku, co, alespoň v našem pojetí, vytváří vlastní identitu tak, že po ztrátě toho by člověk přestal být tím člověkem, kterým je, anebo za kterého se považuje. Někdo se třeba domnívá, že by mohl být tím, kým je, i poté, co by nabyl úplně jiného těla, ať už převtělením, nebo kouzlem, kdy je člověk zaklet třeba do kamene, stromu či zvířete, nebo druhovou transformací známou z Kafkovy Proměny, anebo by mohl být tím, kým je, kdyby mu nějaký kyberzločinec vymazal všechny vzpomínky a nahradil je minulostí někoho jiného, jak je tomu pro změnu v *Ghost in the Shell*. Jiný se zase domnívá, že by mohl zůstat tím samým člověkem, kdyby den ze dne změnil všechny svoje zvyky a návyky (jako by se to podobalo situaci, kdy vlezeš do jednoho rybníka a vynoříš se v jiném), a mnozí by si něco takového toužebně přáli, zatímco velká část se shodne na tom, že nejsou tím samým člověkem, jako byli třeba před dvaceti lety, obzvláště projdou-li nějakým větším existenciálním otřesem. Vezmeme-li problém trochu vážněji, je třeba napsat, že podle některých se o vlastní identitu člověk připraví ve chvíli, kdy provede něco hrozného, co je v naprostém rozporu s jeho hodnotovým a morálním řádem. Otázka identity byla ostatně původně diskutována v souvislosti se zodpovědností a trestem – jak totiž zaručit, že ten, kdo špatný skutek spáchal, je stále tímž člověkem i ve chvíli, kdy by měl být potrestán (ať už světským nebo Posledním soudem)?

Pokud se vám něco z těchto úvah přece jen zdá nějaké podivné, snad to bude tím, že pocházejí od člověka, jenž se hrdě hlásí k vlastní rozštěpené psychoontologii, která podle antipsychoiatrického psychiatra Davida Lainga charakterizuje tzv. „schizoidní osobnost“. Zmíněným syndromem trpí podle Lainga i mnozí umělci a filosofové. S identitou schizoidního jedince se zdá být něco v nepořádku, protože se sám vnímá jako ne úplně ztělesněný, ne úplně oddělený od ostatních,

ne úplně kontinuální a má mimo to rozvinutý systém jednoho či více falešných, imaginárních Self, který zahrnuje vše, čím člověk ve světě je a co ve světě koná, zatímco Self reálné je vměstnané do úzkého a těsného prostoru vlastního nitra a takříkajíc ve vyhnanství. Schizoidní lidé mají, jinak řečeno, svou Masku se sebou srostlou natolik, že její sundání by člověka obnažilo do masa, takže hledat jejich pravou Tvář znamená snažit se je zranit a jim ublížit, ba klidně je i ohrozit na životě. Pokud na někoho tyto úvahy působí depresivně, může zase šáhnout po názoru jiných psychologů, kteří tvrdí, že vůbec žádné vnitřní Já oddělené od ostatních a prostředí, v němž člověk žije, neexistuje, anebo že Já je vždycky tak trochu Ty. Takže ani odkaz k diagnostické identitě autora těchto poznámek nám tu není ku prospěchu, i když je určitě pravdou, že člověk dělá takovou filosofii, jaký je, pokud tedy člověk skutečně nějaký je, a nedělá naopak jen takovou filosofii, která je právě žádána. Nakonec i identita všech slov, kterými se pokoušíme tento spletenec fenoménů zachytit, může být pochybná, protože podle Wittgensteina slovo nemá jeden význam, ale jeho význam je jeho užití v mnoha jazykových hrách. Následně máme při snaze definovat, co (naše) identita je, pocit žebříku do nebe (tedy k odpovědi na onu závrať vzbuzující otázku „kdo jsem?“), který ale nikam nevede a končí ve vzduchoprázdnu.

Vzhledem k výše řečenému se mi zdá krajně nepravděpodobné, že by sama sebe kdy bylo možno nalézt – obzvlášť když vůbec nevíme, co hledáme, a jak už řeší Platón v Theaitétovi, nikdy nemůžeme najít něco, o čem předtím nemáme žádnou konkrétní představu. Ale přes to všechno zmatení se člověk někdy ve vši vážnosti snaží si otázku vlastní identity položit a zodpovědět, přesvědčen o tom, že pokud identitu necítí a neumí určit, je o něco podstatného připraven. Otázka „kdo jsem?“ se zdá strhávat člověka do pasti víru, jehož nebezpečnost se předcházejícím myšlenkovým úsilím nijak nesnížila. Naštěstí je tu po ruce ještě jedna medicína, která tentokrát neškodí a nevede nezastavitelně dál: totiž medicína buddhistická namířená proti filosofování jako takovému. Po jejím podání se totiž člověk dle doporučení samotného Buddha konečně přestane nořit do škodlivé motanice a houštiny názorů a nazře, že klást si otázku po identitě je zbytečné, Já je iluzí a podobné úvahy jeho utrpení nejen neodstraní, ale ani nezmenší. A pokud mu někdo přece jen položí otázku „kdo jsi?“, může klidně odpovědět, že je člověkem a po celý život se taky snaží člověkem zůstat, což nakonec nezni tak špatně.

.....

Red Tweny: *The Black bandage*

Rozhovor o identitách s **Markétou Zandlovou**, antropoložkou z Katedry obecné antropologie Fakulty humanitních studií.

T: Markéto, toto číslo časopisu Zámezí se zabývá tématem „indetit(y)“ z nejrůznějších úhlů pohledu. Mohla bys prosím našim čtenářům přiblížit, co pro tebe identita znamená?

M: To je vlastně velice ošemetná otázka. Protože jsem se mnoho let profesně tématem identity zabývala, neumím už odpovědět bez vlivu této profesní „deformace“.

Jsem sociální antropoložka a hlavním východiskem mého uvažování o světě je, že identita je sociálně konstruována – tedy že to, jak ve světě žijeme, jak mu rozumíme, jak jej kategorizujeme, není dané předem, ale vzniká v průběhu mezilidských interakcí. Kolega Pavel Barša pěkně napsal, že „inherentní součástí sociální reality jsou myšlenky a diskursy, jimiž lidé dávají význam světu a svému jednání v něm“. Tím říká, že naše myšlení a mluvení o světě svět nejen odráží, ale i vytváří – tedy pokud se na některých významech shodne dost velká/důležitá skupina lidí, tak velká/důležitá, aby její porozumění světu bylo sociálně relevantní, tedy aby se prosadilo.

Úplně banální je příklad rasismu: všechny současné vědecké výzkumy potvrzují, že genetické rozdíly mezi jakýmkoli dvěma jedinci jsou větší než průměrné rozdíly mezi takzvanými „rasami“. Rozhodně nelze v žádném případě nijak vědecky podložit, že by lidé, kteří sdílejí podobné fyzické rysy (tedy fenotyp), automaticky sdíleli nějaké jiné vlastnosti, tedy že by existovaly „rasy“ jako skupiny lidí se společnými charakterovými rysy,

temperamentem, nadáním, inteligencí apod. Tím pádem není ani myslitelné, aby byly „rasy“ jako celek v něčem více nebo méně vyvinuté, nadané, dobré. „Rasa“ je tedy sociální konstrukt, sociálně sdílená představa o tom, že se lidé dělí do skupin na základě barvy kůže a dalších vnějších rysů a že tato příslušnost člověka k něčemu předurčuje. A přesto, že tato představa vlastně nemá faktický základ, nesmírně ovlivnila životy miliónů lidí, od koloniálního otrokářství po apartheid. Rasu jsme (sociálně) stvořili – přesto měla a má za následek reálné utrpení a smrt.

A tím se dostávám k identitě obecně. I tu považuji za sociální konstrukt – za lidmi vytvořenou a sdílenou představu, že někteří lidé „cosi“ sdílejí, jsou si v něčem podobní a díky této podobnosti můžeme příslušníkům takových skupin lépe rozumět, neboť se alespoň v něčem budou chovat stejně. Například etnická identita je tedy představa o podobnosti jedinců na základě sdíleného původu, jazyka a kultury. No, a jak asi plyne z dosud řečeného, pro mne je identita vlastně vždy otázkou: kde se vzala, jak se utvořila, co všechno ji ovlivnilo? Jak se člověk svým identitám „učí“ a jak každý jedinec naopak spoluutváří sdílenou, skupinovou identifikaci? Proč se některé identity podaří prosadit snadněji a u jiných to trvá tak dlouho (například transgender identita)? Jak lze tuto konstruovanou povahu identit zneužít třeba v politickém boji? Atd.

T: Myslíš si, že identita je něco, co se v čase mění, je dynamická?

Red Tweny: *The Round spotlight*

M: Z předchozích řádků je asi zřejmá odpověď – rozhodně. Proto ostatně sociální antropologové mluví raději o „identitách“ v plurálu, nebo o „identifikacích“, čímž chtějí podtrhnout jejich procesuální charakter. Skupinové identity se vyvíjejí spolu se svým sociálním, historickým, politickým, geografickým či dalším kontextem. Dobrým příkladem jsou třeba různé pastevecké kočovné skupiny, které po tisíciletí kočovaly a v průběhu 20. století se usadily a přestaly žít tímto způsobem života – třeba Aromuni nebo Karakačani na Balkáně. Identita „Aromuna“ ale zůstává zachována i přesto, že se během posledních 100 let naprosto změnil jejich způsob života, obživy, tradice, často dokonce mizí pomalu i jazyk. „Kulturní obsah“ aromunské identity před sto lety a dnes je zcela odlišný, vlastní identifikace zůstává. Současně se dá říct, že každý jedinec má celou řadu identit (etnickou, národní, genderovou, náboženskou, profesní...), ovšem ty se různě proměňují v průběhu života, případně jsou „aktivovány“ v různé okamžiky našich životů různě. Když vyhraje český národní hokejový tým mistrovství světa, řada lidí „aktivuje“ a vyjadřuje velice intenzivně svou národní identitu, na rozdíl od situace, kdy na zahrádce okopává rajčata. V této logice není mišlím přehnané tvrdit, že při okopávání rajčat vlastně česká národní identita daného člověka neexistuje.

T: Můžeme používat několik identit zároveň, a pokud ano, kdy nám to systém (sociální, ekonomický) umožňuje?

M: Mnohovrstevnatost identit je v podstatě výchozím stavem, takže ano, určitě je aktivujeme paralelně. Nejsem si jistá, zda nám to musí dovolovat systém, resp. není myslitelná „identita“ bez vztahu k systému. Někdy je s ním v souladu, někdy v napětí.

T: Kdo, kromě nás samotných, určuje naši identitu? Je možné z těchto kategorií pružně vystupovat?

M: Identity, jak je chápu, jsou vždy výslednicí vztahu sociálního systému a jedince. Skupinové identity ovlivňují jedince, jedinci zpětně utváří tyto sociální identity. Identity tedy určuje celá společnost, v níž žijeme, velkou roli ale hraje třeba stát (v mnoha formulářích například uvádíme „národnost“, „pohlaví“ – stát nás „nutí“ se k něčemu přihlásit, něco si vybrat), nebo naopak malé sociální skupiny (rodina). Tedy – jedinec je do nějaké míry „produktem“ socializačních procesů, které jeho identity vytvářejí, současně si ale může být těchto procesů a jejich výsledků vědom a může aktivně pracovat s tím, jak na něj působí. Ženy i muži se například celý život setkávají s jakousi sociálně sdílenou (a kulturně podmíněnou!) představou „ideálního ženství/mužství“, která na ně vytváří určitý tlak. S ním ale mohou pracovat různě – někteří tuto představu přijmou za svou, jiní ji odmítnou a třeba ji ignorují, jiní proti ní aktivně bojují...

T: Je pro některé členy skupin jednodušší z obecně přijímaných kategorií vystoupit než pro členy skupin jiných? (např. „uprchlík“ vs. „sluníčkář“).

M: Tak samozřejmě je někdy snazší se určité kategorii vzepřít nebo ji opustit. Asi bychom takovou situaci čekali u někoho, kdo není s připsanou identitou (kategorií) srozuměn. Pak je pro něj jednodušší ji opustit tehdy, když na něm nejsou tolik sociálně „viditelné“ ty znaky, které jsou s danou identitou spojovány (tj. kategorie „uprchlík“ se zbavíte snáz, když budete vypadat stejně jako majorita, ve které se pohybujete, a budete ovládat její jazyk a kulturu, normy atd.). U jiných kategorií je možné vystoupit proto, že vlastně nejsou důsledně vzato považovány společností za identitu – to jsou například politické orientace. Změnit

politickou orientaci je možné, pokud to dokážete dobře vyargumentovat; a i když vám třeba nebudou všichni hned úplně „věřit“, můžete vlastními činy i myšlením prokázat, že jste politické smýšlení změnila. Lze to říci i obráceně – ty kategorie, u nichž není sociálně snadná změna, jsou lidmi považovány za identitu. „Rom“ je v této perspektivě identita; „republikán“ politická orientace.

T: V čem může být kategorizace lidí do „skupin“ nebezpečná?

M: V tom, že vede velice často ke stereotypům, predsudkům, zjednodušujícímu myšlení. Když nebereme lidi jako individuality, ale jako „zástupce“ určité skupiny, vždy hrozí, že jim něco podsouváme, nebo jim naopak něco upíráme. To vede k černobílému myšlení, které je snadno zneužitelné.

T: Zabýváš se „identitními politikami“. O co přesně jde, můžeme takové politiky najít i v českém kontextu?

M: Termín identitních politik má vcelku široký záběr. Obecně jde o aktivity, jejichž cílem je prosadit zájmy určité skupiny, jejíž členové se cítí znevýhodňováni nebo zneuznání právě na základě své identity. Typickým příkladem je afroamerické hnutí za občanská práva: jeho přívrženci vycházeli ze zkušenosti, že jejich afroamerická identita je příčinou jejich diskriminace, marginalizace, segregace. To chtěli změnit – nikoli tak, že by svou identitu třeba popřeli, zamaskovali, skryli, ale naopak tak, že se o ni opřeli a požadovali její naprosté zrovnoprávnění s identitou „bělochů“. Identitní politiky jsou tedy v užším smyslu všechna emancipační hnutí, která pracují s představou sdílené identity příslušníků marginalizované skupiny; v širším smyslu jsou to ovšem aktivity, jejichž cílem je prosadit určitou skupinu jako sociálně relevantní – tedy vlastně „uskutečnit“ konkrétní skupinovou identitu. V českém kontextu samozřejmě můžeme najít řadu příkladů identitních politik: romské etnoemancipační hnutí, feminismus, hnutí LGBT+, svým způsobem i hnutí práva za město atd.

T: Jaká úskalí tyto politiky přináší?

M: Hlavním nebezpečím je to, že skupina, která se snaží svou identitu prosadit, je vnímána jako homogenní. Použiji znovu příklad afroamerického hnutí za občanská práva: když toto hnutí zdůrazňovalo jako příčinu nerovného postavení Afroameričanů jejich barvu pleti a původ, snadno se mohlo stát, že pozornosti úplně uniklo znevýhodňování třeba na základě pohlaví. Hrozí tedy nebezpečí, že veškeré sociální znevýhodňování bude přičteno rase – a zapomene se, že něco jiného mohou prožívat afroameričtí muži a něco jiného ženy. Když k tomu přidáme třeba ještě sexuální orientaci a náboženství, je zřejmé, že přílišný důraz na jednu vrstvu identity je velkým zjednodušením.

Jen na okraj zmíním současnou situaci ve Spojených státech: Donald Trump od svého zvolení masivně mobilizuje identitu bílých (středostavovských) Američanů, kterou prezentuje jako utlačovanou – i to je identitární politika, jejímž cílem je udržení privilegovaného postavení bílé majority, která se cítí ohrožena.

.....

Postpravdy

HOAXY
IDENTITA

Z DOMOVA

Mandarínská sršeň (matka) spatřena v Krušných Horách nedaleko obce Krupka.

Psychiatr Max Kašparů vystoupil z Rady ČT. Prý mu vadí konkurenční Xaverovo X.

Jaromír Nohavica se považuje za myš. Operativní druhovou změnu ale nepodstoupí.

Pražskou kavárnu oslabuje koronavirus. Zeman proto hledá nového nepřítel.

Známa anticena „Sexistické prasátečko“ byla naposled udělena v roce 2018. Všimli jste si?

ZE SVĚTA

Oxfordská psychiatrická asociace zakázala svým členům provádět Otevřený dialog.

Z pozůstalosti Kurta Cobaina byla již vydražena kytara i svetr.

Nejslavnější absolvent FAMU, Srb Emir Kusturica, se zastal Putina režimu.

Druhá vlna pandemie čeká Brity na plážích. Koupat se jich vyrazily miliony.

Sexistická lobby vyjednává s Gretou Thunberg o jejím možném angažmá v kampani.

Sochy bělochů se stahují z veřejného prostoru v USA. Nebudou už pokračovat v opresi.

HUMANITA, NEBO BARBARSTVÍ? REKORDNÍ SBÍRKA FOTEK SPÁLENA A VYŠKRTNUTA!

Měla to být oslava České republiky a jejích tradic. Když byla před dvěma lety navržena na zápis do Guinnessovy knihy rekordů sbírka oficiálních portrétů Cyrila Höschla, sledovali jsme se ztajeným dechem, jak rozhodne komise. Sbíрка tehdy vznikla spojením sbírek Filipa Španiela (33 unikátních Höschlových fotek), Höschlovy matky (27 unikátních Höschlových fotek) a sbírky nejmenovaného sběratele (20 unikátních Höschlových fotek). Po vyřazení duplikátů byly ještě doplněny 3 nezachycené Höschlovy fotky z tisku. O samotný zápis pak usilovala Česká národní banka, která jedinečnou sbírku 83 Höschlových fotek sběratelům vyvlastnila. Výsledek hlasování byl poměrně jednoznačný a 2. ledna 2019 byl rekord slavnostně zapsán.

Radost však neměla dlouhého trvání. Letos v březnu byl tento soubor předložen k posouzení parlamentní genderové komisi a za dohledu státního notáře pro rovné příležitosti byl pyrotechnicky spálen. Zároveň ČNB požádala o vyškrtnutí rekordu z Guinnessovy knihy, nikoliv z důvodu jeho faktického překonání jiným sběratelem, ale z důvodu pomnutí jeho fyzické i symbolické nadčasovosti. Moderní společnost má už totiž portrétů úspěšných bílých mužů v bílém plášti až po krk!

Postpravdy

Pavel Oulík

IDENTITA

Petr Pokorný byl dobrým hercem. Nestačilo, že někoho hrál – on se přímo stával postavou, kterou měl ztvárnit. Někdy to dělalo problémy v jeho osobním životě. Pokud zrovna hrál padoucha v nějakém filmu či seriálu, jeho nejbližší platili za jeho umění. Jeho přítelkyně si těžko zvykala na časté změny v jeho chování i v tom, jak k sobě měli blízko.

Petr Pokorný byl mužem mnoha identit. Říkalo se o něm, že nosí mnoho masek. Jeden den mohl hrát hodného zvěrolékaře a druhý zas kapesního zloděje bez jakýchkoliv skrupulí. Když zrovna nehrál, zůstával v identitě své postavy, dokud nedotočil poslední scénu, a až pak ze sebe shodil roli a stal se znovu sám sebou. Petr Pokorný měl ale po dlouhé herecké kariéře problém vzpomenout si, jaké to vlastně je, být sám sebou. Znal jen různé role, do kterých se mohl vcítit, a jeho identita se pomalu ztrácela.

Petr Pokorný zapomínal, jaké to je, hrát Petra Pokorného. Jeho rodina a přátelé si zoufali, že se už nikdy nevrátí. Možná měli pravdu. Petra Pokorného to ale netížilo – měl v plánu hrát až do konce svého života a nijak mu nevadilo střídat roli za rolí. Dostalo se to až tak daleko, že bylo možné říct, že Petr Pokorný přestával existovat. Jeho identita pomalu ale jistě mizela. Těžko říct, zda to stálo za umění, jehož ochotným otrokem se Petr Pokorný stal.

Albert Krásno

z cyklu **Zvířátka ze zahrady**

Měsíční povídky z časů karantény a ve stínu brutální korektnosti

Kompensace za časů karantény

V diskusi nad možností kompensace pro autory a výkonné umělce, kteří nemohli vykonávat svou práci v čase karantény, Lucie připomenula: „... na to máš asi taky nárok, si přece řádně občán.“ Vida, po osmi letech, co jsme spolu, takové zjištění. I když musím zdůraznit, že byla zhulená, v devět ráno. - - Když to teď přepisuju ze zápisníku, vidím, že Lucie přepsala devět na deset, potvrčka.

Smích z guláše

Udělám ti bramborovej guláš, ale brambory si běž nakopat sám, řekl jsem sám sobě, a než začalo pršet vyřízl jsem si mozek a uvařil ho v rychlovarný konvici. A teď už není noc a na benzínce není pumpa, už není kde bumbat. Koupil jsem si barvu na vlasy, chalupářskou hněd. Je to top humus a okna mám špinavý jako svoje nohy, a co je lepší: umejt to všechno, nebo proletět oknem rovnou mezi bohy? Nad marínou lítá hejno racků, každý má v zobáku deset tácků, a úsměvy září v červnu, dobrá poesie je v nedohlednu.

Teplícký Hard Core

Mám rád věci, ty mlčenlivé soudruhy – to řekl Jiří Wolker o smartfonech a doteď jsem věřil každé jeho větě. Svým mlčenlivým soudruhem jsem vyfotil první hipsterské holičství v Duchcově, ale nemohu to z telefonu dostat. Věřte však, že proti hospodě Vyšehrad opravdu vznikla nová citadela klaunů. Možná to zní neuctivě vůči kašparům, ale ještě nedávno jsem myslel, že zkratka THC znamená Teplícký Hard Core, takže nejsem expert na subkultury a jejich vášně. Ale i když se mi nepodařilo dostat z telefonu tu fotku šaškecu made in Dux, tak aspoň třemi fotkami připomenu loňské kopcobraní, ano výlety do hor, kdy chlapi ještě vládli hektarům ve stínu brutální korektnosti. To slovo prosím však neberte na lehkou váhu, v roce 1625 bych byl možná oběšen jako jedno bloňdaté prase mezi dvěma prasaty hipsterskými, neboť jít proti proudu je pruda, ale soudě dle sloganu KFC „hipsters friendly“ v tom nejsem sám.

Literatura

Věra Dumková

HRA NA SEX

„Bylo léto a kvet mák, bylo léto a kvet mák, líbal jsem tě, lásko má, jen si vzpomeň, jak“ zpívalo se kdysi v jedné písni. Což o to, léto je v plném proudu, a u železniční trati, kam mne pan Vrána zatáhl, se to vlčím mákem jen červená. Ale že by mne ten dobytek nějak vášnivě líbal, o tom nemůže být ani řeči. Proč se s tím taky namáhat? Gumová panna si polibky nežádá. Navíc se červenají asi jenom ty vlčí máky. Zato my dva, zcela zaháčkovaní v této situaci, jsme prosti jakéhokoli studu, který by nám snad mohl vehnat do tváří alespoň kapku krve. Penis pana Vrány už je však prokrvený nadoraz a jeho chlípnost sviští na plné obrátky. Mumlavým polohlasem vydává temné rozkazy. „Sundej si ten spodek!“, tím myslí moje letní kalhoty z bavlny a bambusové kalhotky s tygřími proužky. „Opři se tady!“, tím myslí tamten betonový sloupek. „Vyšpul se mi!“, tím myslí, abych mu zdostupnila své vybavení, aby je pak mohl po svém jakseptří zhanobit. Když se jakžtakž uspokojí, jediným trhnutím mne otáčí tváří k sobě. „Vytáhni si kozy“, sykne a dál provádí, co mu velí jeho zbytnělý pud. Když je po všem, počká, než se obléknu, aby mne mohl hodit svým obouchaným fiatem na nejbližší metro. „Jo, tady máš ty cigára. Tak zase za týden? Pozvu tě na pizzu.“ Na pizzu, jo? A co bude pak? Pohodila jsem hlavou, jako že ou kej, a rázuji si to do podzemí. Hlava je úplně prázdná, tělo cítí lepkavou únavu.

Vzápětí se ozve telefon. „Čus, kotě, tak jak? Máš teď někdy čas? Kdy na to vlítnem?“ To je pan Čížek. Proč se mi neobrací žaludek z toho, jak na mne mluví? Slyším se, jak říkám: „Co třeba zítra?“ Jsem doopravdy zvědavá, s čím zase přijde. „Tak já teď ještě něco mám, zítra v půl sedmý TAM.“ TAM znamená naše obvyklé útočiště v půjčeném sídlištním bytě. Zavání to konspirací, dýchá dobrodružstvím.

Druhého dne se obloha zatáhne a zaprší. Je přesně půl sedmé, a já vzorně nastoupená TAM. Stříbrná obloha se odráží v kalužích, v ustávajícím dešti ještě zvlněných malinkými kapičkami. Takovými jako malinkými otazníčky. Snaží se mi říci: Proč za ním jdeš? Proč to děláš? Miluješ ho? Celé mé počínání ve mně ale vyvolává sveřepý pocit zadostiučinění. Hříšná holka je přece dospělá holka. To je má odpověď na ty otazníčky.

Pan Čížek na rozdíl od pana Vrány zbožňuje výhody interiéru. Nejraději má samozřejmě koupelnu. O panu Čížkovi mohu jen říci, že se snaží, abych z toho měla něco i já. Vymýšlí všelijaké roztomilé hrátky. A já? Pod vlivem antikoncepce jsem sice použitelná bez následků, ale také bez vzrušivosti. Většina pokusů dosáhnout vyvrcholení se dosud mýjela účinkem, ač byly seberafinovanější. Pan Čížek mne svým způsobem uspokojuje. Jsem vždy zvědavá, s čím přijde, ale zahání pouze bizarní hlad po informacích, jaké nápady se mohou vylíhnout v mužské hlavě.

Dneska přišla na řadu po dlouhé době kuchyně. Kape na mé nahé tělo med a při jeho olizování sténá. Pak mě nutí ocumlávat jeho, namočeného do čokolády. Zručně využívá násady od jakéhosi kuchyňského náčiní, posléze stříká sperma na nádobí ve dřezu. Na závěr klasicky souložíme na kuchyňském stole. Celé to trvá dobré čtyři hodiny. Přesná polovina pracovní směny. Tohle ale není placená práce.

„Dobrý, kotě, dobrý. Líbilo se? Vidím, že líbilo.“ Jistě, mohu si připsat další body. Protřelá žena. Když asi hodinu před půlnocí opouštím dům, vysmívají se mi všechna okna na sídlišti, všechny pouliční lampy. Považuji to za jásos, oslavující vítěze. Absolutní borka! A pozítří mě čeká ještě pan Kukačka.

The Dreadful Pencil: *She wasn't ready to die yet*

Pan Kukačka má také nos na všelijaké hrátky, vtipné to nikdy nebylo ani trochu, morbidní až příliš. Když mne svazuje v jakémisi skladišti, aby mne pak následně bičoval přes nahá prsa robertkem z jakési gelové zeleně světélkující hmoty, odvažuji se se zeptat, jestli tohle dělá s každou. „Nedělám. Ale ty seš dobrej materiál.“ Šklebím se na něj křečovitou nápodobou úsměvu, říkám tím aha, díky za vysvětlení. Proč ho jednoduše nenakopu do koulí? Asi také proto, že jsem svázaná, ale pravý důvod je ten, že si prostě myslím, že se to tak patří. Náhodou mě vystihl trefně. Dobrý, protože povolný, dostatečně ohebný materiál. A zase sbírám body.

A pak se mi z toho ze dne na den konečně udělá špatně. Jednou při procházce parkem si uvědomím, že se vlastně jen pořád někde svlékám a oblékám. A že mne to ale už vůbec nebaví. Na mysli mi jasně vytane obraz, že mi ti muži doslova vyškubávají duši z těla. A že tady nejde o volnou lásku, kterou hlásají hippies. Tady totiž vůbec nejde o lásku, ale o špatně pochopenou svobodu. Nejsem borka. Jsem chudák, který si jen snaží dodávat sebevědomí. Co se dělá v takové situaci?

„Dobrý večer, volám správně linku důvěry?“ Terapeutka mne ujišťuje, že ano, a vyzývá mne, abych jí popsala, co mne trápí. „Víte, jsem psychotička a teď mám tři sexuální partnery“, jdu rovnou k věci. „Trvá to asi dva měsíce. Ze začátku se mi to líbilo a chválila jsem se, že jsem aktivní, že jsem in nebo nějaká superžena, ale teď jsem z toho unavená. Bojím se, že se zblázním.“ Zřetelně slyším, jak se terapeutka narychlo něčeho napila. Pak se nadechla a pochválila mne za otevřenost. „Víte, že podobné chování může vést k atace? Nechcete snad být hospitalizovaná? Vyberte si jednoho, s těmi ostatními dvěma to ukončete a uleví se vám.“ Byla jsem ráda, že nemoralizuje. Těšilo mne, že jsem to mohla pojmenovat. A ulevilo se mi ihned poté, co jsem zavěsila. A pak jsem si v telefonu zablokovala ne dvě čísla, ale rovnou všechny tři. Vránu, Čížka i Kukačku, tři ptáky, kteří by mne byli uklovali k smrti. Nejhorší na tom bylo, že jsem jim to umožňovala dobrovolně.

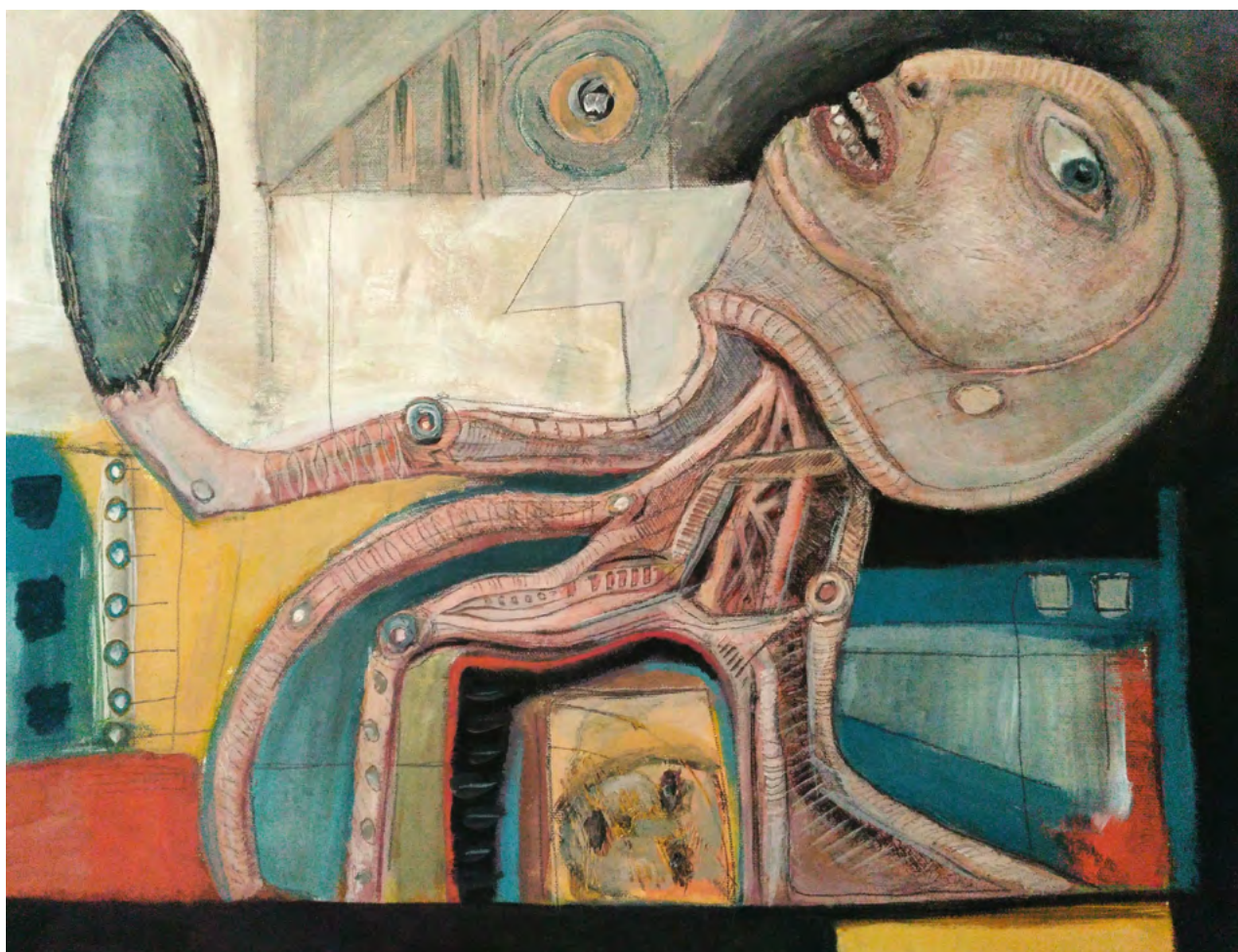
Hra na sex skončila. Co bude dál, nevím. Dám si asi dlouhou přestávku, než si někoho zase pustím k tělu. Zbyla jen prázdnota a poznání, že jsem jen zvědavá a hloupá, ale TAK hloupá holka!

Průzory

Kateřina Málková

IMAGE VERSUS MASKA

Pokud o někom řekneme, že před lidmi nasazuje masku, nebo pokud si to myslíme o sobě, nevěstí to zpravidla nic dobrého. Znamená to, že máme co skrývat a že to i děláme. Stojí nás to mnoho sil se takto přetvařovat a tvrdit svým chováním o sobě něco jiného, než jsme. Jestliže maska se od člověka, který ji používá, značně liší, image je pravý opak masky. Je to sice také tvář, kterou člověk nastavuje okolí, ale je daleko přátelštější k člověku samotnému a je méně energeticky náročná. Další rozdíl je možná v tom, že zatímco masku nastavujeme nevědomě, a jako by nám nic jiného nezbývalo, image si volíme vědomě, podobně jako oblečení. Dobře zvolená image může být člověku pohodlná, dobře padnout a zdůraznit přednosti toho či onoho člověka, nicméně zároveň dobře vytvarovat jeho nedostatky, takže se z nich také stávají přednosti. Můžeme si zvolit takovou image, že se do ní vejde celý člověk, tak jak je, autentický. Řeknete si, však může být autentický i bez image. Ano, ale s image může jít mnohem dál než mezi své přátele, do celého světa, být nadále autentický, a přesto nebyt nahý.

The Dreadful Pencil: We are but memories in someone's dream

ENCYKLOPEDIE CHAOSU

PRO DVĚ OSOBY S PLNOU PENZÍ

ENCYKLOPEDIIE CHAOSU

PRO DVĚ OSOBY S PLNOU PENZÍ

Alabama song: Jedna z nejslavnějších rockových písní vůbec, původně německy psaná báseň **Bertolda Brechta** z roku 1927, zhudebněná jeho spolupracovníkem **Kurtem Weilem**. Píseň v pozdějších verzích nabádá k alkoholismu a navštěvování barů, takto ji pojali **The Doors**, David Bowie nebo třeba jazzová zpěvačka Nina Simone.

Alchymie: Starobylý vědní obor a filozofická praxe zabývající se očišťováním materiálů a umocňováním jejich magické síly.

Aluze: Odkaz na jiný text nebo společenskou realitu. Neplést s **iluzí**.

Ananas: Spolu s **broskví** a **jablkem** patří mezi ovoce.

Anarchismus: Hnutí, jehož členové se ve snaze dosáhnout naprosté svobody neobrací bezpečně dovnitř, ale nebezpečně ven. Z **filosofického** hlediska by je bylo možno nazvat „přáteli **chaosu**“.

Antika: Období, ze kterého se nedochovaly žádné audiovizuální prameny.

Aristoteles: První **systematik** v dějinách filosofie. Je zakladatelem nejméně 17 vědních **disciplín**, mj. logiky, teologie a embryologie.

Astrologie: Víc než jen **pocit**, že **život člověka** ovlivňují hvězdy. Rozvětvený systém pozoruhodných vysvětlení a předpovědí.

Barthes, Roland: Sémiotik. Díky jeho působení se z **filosofie** stává pomalu esejistika. V díle *Mytologie* rozebírá reklamu na prášek Persil, *Světlá komora* se věnuje fotografii, jinde zase srovnává na bázi **jazyka** Ignáce z Loyoly s markýzem de Sade.

Blázinec: **Institute** moci sloužící k internaci a léčbě šílenství. Místo rozpuku, nárazu a násilí.

Brecht, Bertold: **Weillův** kolega.

Broskev: Ovoce, které podobně jako **ananas** nemá valné symbolické **hodnoty**, přirozeně na rozdíl od **jablka**.

Bůh: Ohnisko lidské transcendence a předmět víry. Podle **negativní teologie** o něm nelze nic určitého říct, a zejména nelze podat jeho **definici**. Lze ho poznat pouze

z jeho díla. Je příčinou mnoha svárů mezi **lidmi**.

Cíl: To, kam míří, alespoň domněle, **soustředěně** úsilí člověka. Můžeme však být buddhisticky na pochybách, zda jsou tu cesty kvůli **cílům**, a ne spíše **cíle** kvůli cestám. Cílem nazýváme také místo, kde končí závodění a na chvíli utichá **konkurenční** boj.

Člověk: Přelétavý a často přízemní tvor. Někteří ho kladou do blízkosti **bohů**, jiní do blízkosti **zvířat**. Vyznačuje se teoretickou **schopností** myslet.

Definice: **Definici** nelze definovat, protože to bychom museli již předtím vědět, co definice je. **Definice** je pokus o regulaci přirozeného toku slov a myšlenek. Často se jí zabývají filosofové. Může vést až k rakovinovému bujení tvorby velkých **systemů**. Ložiskem **definic** bývají **encyklopedie**. Definovat lze podle všeho různě, např. pomocí příkladu. Častou chybou bývá **definice** jednodušších pojmů pomocí pojmů složitějších. Je těžké rozhodnout, zda jeden způsob definování je v něčem lepší než jiný.

Demokracie: Způsob vládnutí a distribuce moci. Je založena na velkokapacitním hlasování. Podle Karla Kryla **demokracie** prospívá, byť s kosmetickou vadou.

Den matek: Svátek slavený dětmi a oslavující jejich rodiče ženského pohlaví. Ve výjimečných případech může být matkou i muž, je-li mu tato role určena. **Univerzitě** se někdy přezdívá alma mater, což latinsky znamená matka živitelka. Student je přeneseně synem či dcerou univerzity, která ho naplňuje moudrostí a poznatky. Proti tomuto zastaralému konceptu se obrací **Gilles Deleuze** nebo také **Michel Foucault**, který považuje vzdělávání se za pouhou aplikaci **technologie** diskurzivní (řečové) moci na **člověka**.

Deleuze, Gilles: Čaroděj, který se zaměřoval na techniky stávání se zvířetem. Důležitou práci vykonal se svým někdy přehlíženým kolegou **Félixem Guattarim**.

Derrida, Jacques: Významný francouzský čaroděj.

Diktatura: O diktatuře se nehlasuje. Je to způsob vládnutí a distribuce moci, který neobsahuje velkokapacitní hlasování. Podle některých jde o protiklad **demokracie**.

ENCYKLOPEDIE CHAOSU

PRO DVĚ OSOBY S PLNOU PENZÍ

Diverzita: Opak univerzity. Podle některých francouzských myslitelů stačí akceptace **jiného** obsažená v pojmu diverzita, aby obsáhla faktickou multiverzitu **života**. Podle jiných myslitelů akceptace jiného nestačí a je potřeba doslovně trvat na mnohosti, multiverzitě. První názor zastává například **Emanuel Lévinas**, druhý implicitně **Gilles Deleuze**.

Disciplína: často používané v **kontextu** „nemáš žádnou **disciplínu**“. Věta vypovídá o tom, že dotyčný neumí ovládnout své **pudy** a **soustředěně** se věnovat nějaké ne příliš oblíbené činnosti a směřovat k určitému **cíli**, jehož dosažení se očekává buď od **matky**, nebo osoby jí podobné.

Diskotéka: **Většina lidí** ví, o co jde.

Duše: Řecky psýché. U Homéra se tohoto slova užívá „výhradně v situacích, kdy se **umírá** či zabíjí nebo kde něco podobného otevřeně či vskrytu hrozí“. Posléze se stává pojmem, a dokonce předmětem rozsáhlé nauky o duši (**psychologie**), vycházející zprvu z Platóna a **Aristotela**. Podle většiny současných psychologů nic takového jako „**duše**“ neexistuje, ale na to je, zdá se, už přeče jenom trochu pozdě.

Encyklopedie: V klasické době bylo jejím **cílem** podat přehled vědění v určité oblasti a **uspořádat** ho podle abecedně seřazených **hesel**. **Cíle postmoderních encyklopedií** budou patrně **jiné** a méně naivní. Ve hře je sama **myšlenka encyklopedie** a **identita** encyklopedisty.

Evropa: Geografický celek, po kterém se z Bologne rozšířily **univerzity**. A odkud se naopak univerzity rozšířily do **světa**. Leží mezi Ruskem a Atlantským oceánem. V Evropě žili Féničané, Římané, Galové, Francouzi, Němci a mnoho osobností zmíněných v této **encyklopedii**.

Falešné vzpomínky: Včera jsem byl u muziky a příjemně se opil. Domů jsem se vracel potemnělou hrušňovou alejí. I když pršelo, vůbec mi nebyla zima.

Federer, Roger: Člověk, kterého mnozí jiní lidé považují za mravní **vzor**. Technicky se jedná o tenistu, ale i manžela, **otce** dětí a sympatáka od pohledu. Někteří kritici mu vyčítají přespříliš morální postoj. Roger ještě nikdy nezapomněl oslavovat **Den matek**.

Filosofie: Společně s **magií** a **poezií** důležitý nástroj poznávání **světa**.

Fisher, Mark: Významný britský čaroděj.

Foucault, Michel: Francouzský intelektuál, který se odmítal nazývat **filosofem**. Zkoumal mj. historii **blázců**, věznic a **sexuality**. Všimá si těsných vazeb mezi věděním určité epochy na jedné straně a mezi povahou, distribucí a vykonáváním moci na straně druhé. Je autorem konceptu tzv. „vládnoucího diskurzu“.

Freudiánský: Neplést s foucaultovským.

Gender: Anglicky rod. Označuje kulturní a sociální aspekty biologického **pohlaví**, důležitá součást **identity**.

Guattari, Félix: Viz **Deleuze, Gilles**.

Heslo: Jde o specifický výraz, který vás pustí dál. Encyklopedické heslo vás ale uzamkne v **encyklopedii**.

Heterosexuality: Jedna z mnoha naučených **identit**.

Hodnost: Opak zlosti.

Hodnota: Neplést s **hodností**.

Chaos: Opak **řádu**. Je všude a nikde.

Chanelling: To bude něco dost zvláštního a okultního... nějaká new age **magie**.

Identita: Třeba osobní. Hráz proti tlaku zvenčí. Spletenec pseudovlastností tvořící danost (od „dát“), kterou ti jiní dávají jako (někdy danajský) dar. Jenom **pocit**, který občas navíc nemáš. Ruční brzda, za kterou zatáhneš, když propadáš závratí z letu do propasti způsobené otázkou „kdo jsem?“.

Identitářství: Politický a myšlenkový směr, který vzniká, když se z národnostní nebo jiné identity stane to nejdůležitější v životě **člověka**.

Iluze: Zdání, domněnka nebo přesvědčení, které se posléze ukáže jako nepravdivé v porovnání s tzv. **pravdou**. Podstatou **iluze** je být vždy vyvrácená nebo aspoň výrazně zpochybněná. Neplést s **aluzí**.

Impotence: Neschopnost činu.

Inspirace: Nejvíce je oceňována, když přichází shůry, anebo naopak zdola ze spodních pater **duše**. Vezmeme

ENCYKLOPEDIE CHAOSU

PRO DVĚ OSOBY S PLNOU PENZÍ

jí rádi zavděk, když přichází od **jiného**. Nedostane-li se člověk přitom do blízkosti žádného zřídla, anebo se prostě nedostává **schopností**, nazýváme ji **krádeží** či zcizením.

Jablko: Toto v ráji zakázané ovoce je posléze symbolem hříchu, ale vyskytuje se i v dalších historkách, například Newtonovi padá na hlavu jako symbol poznání.

Jazyk: Jedná se o poměrně složitý systém k označování **věcí** denní potřeby, ale přeneseně i k tvorbě hlubších rovin mezilidské komunikace. Jazyk může být přirozený nebo umělý. V tělesné rovině je jazyk růžový nebo červený sval, nacházející se v ústní dutině (v **puse**). Srovnej také **jazyček**.

Jazyček: Zařízení k určování polohy **misek** v závažném šetření. **Váha** ukazuje, co je těžší, jestli vážená věc, nebo měrné závaží. Lingvisticky jde o zdobné a emočně zabarvené označení **jazyka**. Ale to především jazyka v **puse**, nikoliv jazyka jako systému, který je používán k označování věcí.

Ježíš Kristus: Osoba s dvojitou **identitou** Boha a **člověka**. Je zakladatelem víry v sebe, kterou sdíleli nejprve jeho učedníci, ale posléze i tzv. papežové.

Jiný: Vezmi si jiný svetr. Jak tomu rozumíte? Neznamená to, že by původní svetr nebyl dost dobrý. Možná je jenom špinavý. Ve chvíli, kdy si obléknete jiný svetr, přestává být jiným. Jde tedy o **relativitu**. V jiných případech je ale toto tvrzení metaforicky zabsolutněno. Například když řeknu: **Roger Federer** je tenista z jiného **světa**, znamená to, že nemá **konkurenci** (v tomto světě).

Jung, Gustav, Karel: Proslavil se jako **psycholog**. Soukromě se po mnoho let věnoval stavbě a výzdobě věže v Bollingenu – svatyně věnované **mágovi** Filémónovi. Filémónova **identita** s Jungem je předmětem sporu.

Kafka, Franz: Důležitý autor a myslitel, představitel realismu. Na základě jeho popisů a rozborů společnosti se používá vždy přílehlavé přídavné jméno **kafkovský**.

Kafkovský: Neplést s **freudiánský**, **foucaultovský** ani **marxistický**.

Kapitalismus: Patrně bez **duše** a pro některé **pěst**

na **oko**. Alternativa ve chvíli, kdy se možnost možných **světů** nebere v potaz.

Komunismus: Všechno je všech, není nic, všichni jsou nikdo. Veškerá **kultura** je **kontrakultura**.

Konkurence: Dle **Foucaultovy technologie** moci je **jazyk** nikoliv nástrojem komunikace, ale prodlouženou rukou mocenského **pudu**. Tak si **lidé** navzájem konkurují, protože se chtějí pářit. Ve Foucaultově vidění je ale tento v základu **freudiánský** koncept **konkurence** rozpracován velice specifickým způsobem. Řeč a **jazyk** se osamostatňují, konstituují **instituce**, jako je **univerzita**, **blázinec** nebo vězení. Jsou skutečnou silou.

Kontext: Okolí něčeho, nejtypičtěji nějaké **myšlenky**. **Kontext** začíná okolím nejbližším, ale může se týkat i celého světa, ba dokonce vesmíru. Souvisí se zkušeností a pamětí, takže člověk, který ztratil paměť, může být vržen mimo **kontext**. Jedná se o velmi tvůrčí element snad ve všech oblastech, je hojně využíván v literatuře a poezii, zejména té **postmoderní**, viz také **aluze**.

Kontrakultura: V silných režimech ovlivňujících veřejné mínění obyvatel je **kontrakultura** protestním hnutím, zpravidla vyžaduje svobodu a pro její nositele ji i ztělesňuje. Technicky vzato jde o **subkulturu**, která je v opozici k morálce většiny. Příkladem **kontrakultury** je **underground**.

Koňaková špička: Jedna z bájných forem, o jejichž tvorbu usiluje **alchymie**.

Krádež, příp. loupež: Loupež sugeruje násilí, krádež kradmé kroky, ale vždy jde o cizí majetek. Zvláštním případem je ukradení něčí **identity**. Svoji **identitu** proto zloděj pečlivě skrývá. Lupičovy činy jsou často více na **očích** a mnozí tak dosahují proslulosti.

Kultura: Kultura je velice složitý mechanismus.

Kůň: viz **zvíře**.

Lékař: Člověk, který nemá ve zvyku chodit tam, kam chodí **slunce**.

Lévinas, Emanuel: Židovský francouzský filosof. Druhý **člověk** nade vše mé. Nejen druhý, ale absolutně **Jiný**.

ENCYKLOPEDIE CHAOSU

PRO DVĚ OSOBY S PLNOU PENZÍ

Klasifikovat ho a **zvěcnit** ho znamená bezpráví a **loupež**. Druhý mě učí **svět**.

Levitace: Jeden z možných průvodních jevů **meditace**.

Magie: Společně s **filosofií** a **poezií** důležitý nástroj poznávání **světa**.

Marxistický: Neplést vůbec.

Matka: Alespoň po určité období nejdůležitější vztahová osoba v **životě člověka**. Délka tohoto období se u různých lidí bude lišit. V této souvislosti občas mluvíme o zralosti a nezralosti. Často vyvolává v **člověku** obrovské množství protichůdných **pocitů**. **Většina** z nich je předmětem **psychologie**.

Meditace: Svévolné usebrání se, pohled do sebe nebo ven, provázený vyššími formami **soustředění**.

Miska: Zařízení na závaží na jedné straně, a váženou **věc** na straně druhé. Neplést s **misska**.

Misska: Pěkná mladá žena. Často i dost inteligentní, soutěží nejen krásou, ale i v jiných **disciplínách**. Neplést s **miska**.

Monsieur Chouchani: Znalec talmudu. Jeho skutečné jméno není známo. Svým zevnějškem vzbuzoval pohoršení. Po dobu pěti let byl učitelem **Emanuela Lévinase**.

Myšlenka: Jev, jehož **otcem** je přání.

Negativní teologie: Co se tvrdí, to se popírá, někdy i několikrát za sebou. Říká se třeba, že **Bůh** je „ne-jiný“, což vůbec není to samé jako „**identický**“ či „stejný“. Praktikovat negativní teologii znamená neustále narážet na hranice **jazyka**. Má se za to, že je toho schopen jen člověk očištěný, ať už **meditací**, dietou, či odříkáním **orgasmu**.

Neviditelný výbor: Tajuplný filosofický kolektiv. Viz též **Tiqqun**.

Oči: Zařízení na koukání. Tělesný orgán. Nástroj umělecké obraznosti. Mohou mít barvy. Nejčastější je modrá, černá, hnědá nebo zelená. Uvnitř je zornička, která se může rozšiřovat. **Člověk** má dvě oči, levé a pravé. **Ježíš Kristus** doporučoval pravé oko vytrhnout. **Oči** jsou okno do **duše**.

Orgasmus: Hojně vyhledávaný **pocit**. Vyvolává jej buď osoba **identická** s osobou, která jej prožívá, anebo někdo **jiný**. **Bůhví** proč se mu říká malá **smrt**. Není znám **člověk**, který by se ho obával tak jako **smrti**, až na osobu, o které pojednává jistá **urban legend**, jež jej prožívala v intervalech jednou za minutu, aniž by docházelo k vyvolávání ať už osobou **identickou** s osobou, která jej prožívala, anebo někým **jiným**. Příklad skončil **smrtí** vyvolanou osobou identickou s tou, která ji prožívala.

Otec: **Identita**, která je zodpovědná za **řád**. **Člověk** se může stát **otcem**, ale jako bratr **Ježíše Krista** je také synem nebeského otce, kterým je **Bůh**.

Papež: Zástupce **Boha** na zemi. **Hodnost** tohoto kněze je nominálně odvozena od slova papá, což je zdrobněle označení **otce**.

Paradox: A ono je to úplně obráceně.

Pěst: Jako **pěst** na **oko** působí něco, co vypadá nepatříčně. Pancéřová **pěst** je zařízením na konci ruky a je možné s ní někoho udeřit, nebo případně i zastřelit.

Pocitý: Koncept, který nejlépe definuje (viz **definice**) **poezie**. **Paradoxem** je, že kdo je nemá, **pociťuje** silnou depresi. Svatý grál **člověka** žijícího v **kapitalismu**.

Poezie: Společně s **filosofií** a **magií** důležitý nástroj poznávání **světa**.

Pokrok: Představa, že se nám všechno daří čím dál lépe a nakonec se budeme mít už jenom dobře.

Postmoderna: Rezignace na víru v jedinou **pravdu** a jasně ohraničené neměnné **identity**. Záliba mnoha francouzských čarodějů.

Pravda: Společně s **láskou** má zvítězit nad lží a nenávisť. Obtížně se určuje.

Prožívání: Karta s tímto názvem vyobrazuje stařenu u stromu a je součástí zenových **tarotových** karet.

Předvádění: Veřejné nebo soukromé ukazování něčeho tak, že se často přitom ukazuje i na sebe. Děje se před jinými nebo před sebou samým. Např. uměleckého díla, znalostí získaných na **univerzitě**, svalů, intelektuálních **schopností**.

ENCYKLOPEDIE CHAOSU

PRO DVĚ OSOBY S PLNOU PENZÍ

Psychedelie: Psychedelické látky, psychedelické zkušenosti, psychedelické umění. **Věci** spojené se změněnými stavy **vědomí**.

Psychologie: Dešifrovací mřížka, kterou menší skupina **lidí** mocí své institucionalizace přikládá na rozličné a nesourodé údaje o druhé, **větší** skupině lidí a s rozluštěnými tajemstvími obchoduje. Je předmětem sporu, zda tam zpočátku vůbec bylo něco zašifrováno.

Podvědomí: Pojem, který vytvořil nevědomý **svět** bez ohledu na **C.G. Junga** nebo S. Freuda (viz **freudiánský**). Zlotřilé označení pro nevědomí nebo předvědomí.

Pohlaví: Buď muž, nebo žena. Někdy se zavádí i kolonka **jiné**.

Pud: Nutnost chovat se jako **zvíře**.

Pusa: Otevírá se a zavírá. Mluví. Jí se s ní. **Ježíš Kristus** se proti ní nijak neobracel, vadily mu spíše **oči**.

Queer: Původně nadávka. Dnes **identita**, **prožívání** a částečně také **subkultura**.

Regrese: Identifikace s **falešnými vzpomínkami** na dětství.

Relativita: Vztažnost. Věta „všechno je relativní“ znamená, že nic není úplně takové, jaké to je. Všechno je jenom ve vztahu k **jinému**, a jak se to komu jeví, pokud se to vůbec jeví, přičemž to, co se jenom jeví, je správně nazýváno **iluzí**. **Relativita** je hájemstvím pochybovačů. Pilát Pontský **relativizuje Ježíšovo** poselství slavným výrokem „quid est veritas?“ (co je **pravda**?).

Rhizom: Česky také oddenek. Co je rhizomatické, nemá pevnou strukturu, začátek ani konec. **Gilles Deleuze** odlišuje rhizomatický růst od stromovitého.

Rituál: **Věc**, která se pravidelně opakuje.

Řád: Opak **chaosu**. Převážně **iluze**.

Samoživitelka: Žena nebo případně muž v roli matky, který plní svou povinnost vyživovat svěřené osoby, nejčastěji děti.

Sex: Anglicky **pohlaví**. Neplést s **gender**.

Schopnost: **Způsobilsto** něco oceňovaného opakovaně

činit, nebo oceňovaným způsobem něco opakovaně trpět. **Většina** lidí pociťuje její nedostatek. Snižuje to jejich **konkurenceschopnost** a často to vede až k branám **blázců**.

Slunce: Předmět velké symbolické **hodnoty**. Nalezneme jej jednak na nebi a jednak v **tarotu**, kde má význam něčeho velmi pozitivního. Jeho symboliky lze nicméně použít i hanlivě, např. ve výrazu „**sluníčkáři**“.

Smrt: Extatický stav doprovázející přechod z jednoho **světa** do jiného, srov. **orgasmus**. Pro většinu **lidí** je **smrt** nežádoucím doplňkem **života** a raději by se jí vyhnuli. Používají k tomu **lékaře**. **Jiní lidé** se naopak snaží vyhnout **životu** a **smrt** tak pro ně zas tolik nežádoucí není.

Soustředění: Odstředění všeho, co ruší určitý přesně zacílený pohled. Některé typy práce nebo studia soustředění vyžadují, ty pak nazýváme exkluzivní. **Jiné**, inkluzivní, vyžadují spíše celého **člověka**.

Stroj: Ani **člověk**, ani **zvíře**. Podle **Gillese Deleuze** je stroj ledacos.

Subkultura: Někteří lidé mají rádi podobnou hudbu, nosí podobné oblečení, mají podobný pohled na **svět**, smějí se podobným věcem. Takovým skupinám, které mohou být rozprostřeny po celém **světě**, se říká subkultury. Je to identita, kterou si člověk vybírá na základě zájmů a vkusu.

Svět: **Věc** neurčité velikosti. Předmět **světónázoru**.

Systém: Koncept budící jak negativní, tak pozitivní konotace. Je předmětem nenávisti **anarchistů**, a naopak se ho dovolávají **lidé**, kteří něco nemohou rychle najít. Slovo **systém** je nabitě tak silnou energií, že si jej oblíbili lidé produkující drsnou hudbu, která **paradoxně** odporuje **systému** (srov. Sound **system**).

Tarot: Původně karetní hra. Později také metoda práce s **vědomím** a nástroj poznávání **světa**. Souvisí s **magií**.

Technologie: Systém expropriace vynalézavosti **člověka**.

Tělo: Ohraničení **duše**. Anebo vězení **duše**. Anebo něco s **duší** volitelně spojeného. Anebo místo, kde jedině může **duše** konat své dílo.

Tělo bez orgánů: Důležitý koncept ve filosofii **Gillese**

ENCYKLOPEDIE CHAOSU

PRO DVĚ OSOBY S PLNOU PENZÍ

Deleuze. Může to být třeba vejce nebo kyselá okurka.

The Doors: Americká rocková kapela založená v Los Angeles roku 1965. Dveře (česky) do podvědomí. Součást americké **kontrakultury** té doby.

Tiqqun: Tajuplný filosofický kolektiv. Viz též **Neviditelný výbor**.

Umělá inteligence: **Stroj**, který má **vědomí**.

Underground: Podzemí, podsvětí nebo přeneseně odboj. V některých zemích používáno jako synonymum pro hudební, uměleckou nebo jinou **kontrakulturu**.

Univerzita: Na rozdíl od diverzity nerespektuje existenci **jiného**. Nejstarší **univerzita** byla založena v Bologni v roce 1088, odtud se rozšířila po celé **Evropě** a posléze po celém **světě** jako efektivní způsob organizace vzdělávání.

Urban legend: Na principu starodávného folklóru se rodí nové mýty, legendy a mystifikace, které je potřeba přiživovat, podporovat a rozvíjet.

Váha: Zařízení na provádění závažného šetření, sestává ze dvou **misek** a **jazyčku**.

Věc: Jakékoli „něco“. Např. z oceli. Nebo z literatury. Není snadné brát jako věc něco, co nikdy nemůže být viděno **očima**.

Vědomí: Podle některých funkce mozku, podle jiných něco, co v nás otevřel **Bůh**. Odborníci přiznávají, že tomu moc nerozumějí.

Větrník: Koleje pražské **Univerzity** Karlovy. Nedaleko tohoto ubytovacího zařízení se nachází také koleje Hvězda se studentským klubem a **diskotékou**.

Většina: Většinou je to skupina lidí, v níž se menšina lidí nikdy nevyskytuje. **Schopnost** být alespoň někdy součástí většiny je podstatná pro přežití. Pokud nejsi součástí většiny v příliš mnoha ohledech, většinou to končí internací v **blázinci**. S většinou lze tvořit většinu i tak, že se definuješ proti nějaké menšině. Pokud jsi součástí menšiny, je třeba, aby se žádná většina vůči tvé menšině takto nedefinovala.

Vzor: V lepším případě způsob, jak dosáhnout dobrých výsledků, v horším případě způsob, jak dosáhnout

výsledků špatných. To i v případě, jedná-li se o předlohu pro výrobu nějaké **věci**. Případně i v případě, že se jedná o potisk látky nebo tapety.

Weil, Simone: Francouzská mystička a čarodějka.

Weill, Kurt: Brechtův kolega.

Zápěstí: Podstatná část lidského těla, bez které by nešlo psát. **Zápěstí** etymologicky i fakticky předchází **pěst**. Podobně jako **zásvětí** odkazuje k neviditelnému **světu** za **světem**, tak může i **zápěstí** odkazovat k neviditelnému světu za **pěstí**.

Zázvor: Otázkou je, zda je **zázvor** zelenina, nebo koření. Další otázkou je, zda koření náhodou není zelenina.

Zmatek: Je potřeba, aby byl rozptylován, jinak plodí ošklivou nerozhodnost, někdy ale i jistou okouzlenost **životem**. Za génia zmatečné řeči je považován **Gilles Deleuze**. Rozpad vědomí u lidí s duševním onemocněním může být vnímán zmatečně. Důvodem je, že jeho vnímateli bývají často výplody **univerzity** v podobě psychiatrů.

Způsobilost: Vhodné ustrojení k vykonávání a **předvádění** určité **schopnosti**.

Zvíře: Vyskytuje se stále řidčeji. Na rozdíl od **člověka** nikdy není bestiální. V přeneseném významu mluvíme o jeho **pudovosti**. **Diverzita** mezi zvířetem a **člověkem** se projevuje třeba v tom, že pokud zvířata zkoumají člověka, nevytvářejí přitom umělé podmínky a umělé znakové **systemy**. Zvíře může být i vycpané nebo plyšové.

Život: Muška jenom zlatá není dostatečně rozrůzněná. Neberou se v potaz její černé **oči**. **Pusa**, **jazyček** a křídélka. **Člověk** je do života vržen vždy ještě dříve, než ho začne okoušet a reflektovat. **Ježíš Kristus** přišel s konceptem druhého života, který se v člověku probouzí spolu s rozpučením víry. Obrácení se (k víře), v křesťanském smyslu velmi úzce pojímané, může být vlastně libovolným prozřením nebo změnou paradigmatu, změnou životního kontextu. Extrémně radikální změna životního **kontextu** je zpravidla prožívána jako malá **smrt** a následně znovuzrození. Pozor, neplést do toho **orgasmus**, kterému se také někdy přezdívá malá smrt. **Zmatky** může pomoci rozptýlit **heslo diverzita**.

Obraz na obálce: Sisters – Sestry, Red Tweny

Red Tweny

Žije v Římě. Kreslí inkoustem a poslouchá přitom new age hudbu. Jeho jméno Red Tweny je odvozeno z angličtiny. Red je barva a Tweny je zkratka slova twenty. Číslo 22 sehrálo v jeho životě docela podstatnou roli. Možná v minulosti trpěl nepochopením, ale nyní vytváří svět porozumění pro lidský život. Rozumí úzkostem, bolesti, ale také štěstí. Rád kreslí postavy a ještě radši obličej.

Obsah

šéfredaktor: Jan Jiří Novák

editoři: Jan Škrob, Tomáš Vaněk

redakce: Tereza Sylva Klenorová,
Kateřina Málková, Tereza Saxlová,
Pavel Oulík, Miroslava Fůrová

grafická úprava: Alžběta Širůčková

Zámezí #6-7

časopis Literární dílny při Škole zotavení

RAJÓN _____ 3

Rozhovor s Jiřím Procházkou

KONTEXT _____ 7

Rozhovor Tomáše Vaňka s umělcem The dreadful pencil

LITERATURA _____ 13

Kateřina Málková

Tereza Saxlová

Tomáš Vaněk

SVĚDECTVÍ _____ 20

Miroslava Fůrová:

Malá anketa na téma „Moje identita“

PRŮZORY _____ 23

Identita - esej

Sám sebou v houštině

Rozhovor o identitách s Markétou Zandlovou

POSTPRAVDY _____ 29

HOAXY- Z domova, Ze světa

Identita

LITERATURA _____ 31

Albert Krásno - Z cyklu Zvířátka ze zahrady

Věra Dumková - Hra na sex

PRŮZORY _____ 34

Kateřina Málková - Image versus Maska

ENCYKLOPEDIIE CHAOSU _____ 35

Zámezí #6-7

časopis Literární dílny při Škole zotavení

MAGAZÍN ZÁMEZÍ
by nevznikl bez podpory

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Praha – pól růstu ČR

CENTRUM PRO ROZVOJ PÉČE O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ
CENTRE FOR MENTAL HEALTH CARE DEVELOPMENT